

บทที่ 3

สาเหตุแห่งการไร้สัญชาติในประเทศไทย

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล รัฐจัดสรรบุคคลในทางระหว่างประเทศ ด้วยการแสดงความเป็นเจ้าของเอกชน โดยการให้สัญชาติหรือการยอมรับให้สิทธิอาศัยบนดินแดน เมื่อมนุษย์ทุกคนต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐใดรัฐหนึ่ง เมื่อเกิดจากบิดามารดา ก็จะมี ความสัมพันธ์ โดยการเกิดกับรัฐเจ้าของสัญชาติหรือภูมิลำเนาของบิดามารดา เป็นเหตุให้มีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของดินแดนที่ถือกำเนิด จึงไม่น่าที่จะมีปรากฏการณ์การไร้สัญชาติ

แต่ในบางครั้ง รัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าวอาจปฏิเสธไม่ยอมรับบุคคล เป็นเหตุให้บุคคลถูกบังคับให้ต้องหลบหนีจากประเทศของตน (a person forced to flee from home or country) และกลายเป็นคนไร้รัฐหรือไร้สัญชาติ ที่เรียกกันว่า ผู้ลี้ภัย (Refugee) หรือ ผู้อพยพ (Displaced Person)

ในประเทศไทยยังมีบุคคลธรรมดาที่เป็นคนไร้สัญชาติอยู่ ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่ยังมีคนไร้สัญชาติอยู่ในประเทศไทยจำนวนมาก ซึ่งเหตุที่ทำให้เกิดการไร้สัญชาตินั้น จะมาจากปัจจัยต่าง ๆ แต่ก็อาจจำแนกประเภทของการไร้สัญชาติในประเทศไทยได้ตามข้อเท็จจริง หรือสาเหตุหลักที่ทำให้ต้องเป็นคนไร้สัญชาติ เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า การไร้สัญชาติในประเทศไทยเท่าที่ปรากฏก็คล้ายกับที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท¹ ตามสาเหตุหรือที่มาของความไร้สัญชาติ คือ การไร้สัญชาติตามกฎหมาย กับ การไร้สัญชาติตามข้อเท็จจริง

การไร้สัญชาติตามกฎหมาย เป็นสถานะที่บุคคลไม่ได้รับการให้สัญชาติจากรัฐใดเลยว่าเป็นคนชาติและไม่มีรัฐที่จะให้สิทธิอาศัยในดินแดน บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตัวเอง (Undocumented Persons) เป็นการไร้สัญชาติและไร้รัฐ โดยสิ้นเชิง ก่อให้เกิดผลกระทบทางกฎหมายว่า เป็นคนต่างด้าวและเป็นคนผิดกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ในทุกประเทศของโลก เช่น ชาวโรฮิงยาในประเทศไทยซึ่งถูกปฏิเสธสิทธิอาศัยโดยทุกรัฐที่พวกเขา มีความสัมพันธ์ในทางข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นประเทศบังคลาเทศ ประเทศเมียนมาร์ และประเทศไทย

¹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยปี 2544 – 2546, พ.ศ.2847, หน้า 83

การไร้สัญชาติตามข้อเท็จจริง เป็นสภาวะที่บุคคลมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายสัญชาติของประเทศหนึ่ง แต่ไม่อาจเรียกหรือสิทธิจากการมีสัญชาติของรัฐได้อันมีสาเหตุมาจากอุปสรรคบางประการ บุคคลเช่นนี้จึงมีสภาพไม่ต่างจากคนไร้สัญชาติทั้งที่ความจริงแล้วต้องเป็นคนมีสัญชาติ แต่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองในประเทศที่ยอมรับให้สิทธิอาศัย โดยมีฐานะเป็นคนต่างด้าวในทุกประเทศของโลกและมีเอกสารพิสูจน์ตนจากรัฐที่ยอมให้มีภูมิถิ่นเนา เช่น ชาวเลในบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์

การไร้สัญชาติในประเทศไทยซึ่งมีทั้งการไร้สัญชาติตามกฎหมายกับการไร้สัญชาติตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น สืบเนื่องมาจากสาเหตุแตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นการไร้สัญชาติตามกฎหมายแล้ว ต้นเหตุสำคัญเกิดจากบทบัญญัติกฎหมายสัญชาติของไทยโดยตรงซึ่งในบางครั้งมีช่องโหว่ทำให้เกิดการไร้สัญชาติได้ ส่วนการไร้สัญชาติตามข้อเท็จจริง มีต้นเหตุมาจากปัจจัยต่างหลาย ๆ ประการ เช่น แนวปฏิบัติของทางราชการ การผิดพลาดทางทะเบียนราษฎร การอพยพเข้ามาอยู่ภายในประเทศของผู้หนีภัยสงครามจากประเทศเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ ฯลฯ

ประเด็นเรื่องสัญชาติเป็นเรื่องของรัฐ ตามกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ของรัฐในการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องสัญชาติ ในกรณีที่กฎเกณฑ์สัญชาติที่รัฐกำหนดขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาวะข้อเท็จจริงของสังคมจะนำไปสู่ปัญหาเรื่องสัญชาติ จนอาจกล่าวได้ว่าบางครั้งกฎเกณฑ์ที่รัฐจะให้สัญชาติแก่บุคคลเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการไร้สัญชาติ

3.1 สาเหตุการไร้สัญชาติ

สำหรับในประเทศไทยเมื่อถือว่าสัญชาติเป็นเขตอำนาจภายในของรัฐ(Domestic Jurisdiction) รัฐบาลไทยเป็นผู้มีอำนาจบัญญัติเงื่อนไขการได้หรือเสียสัญชาติ จากประวัติกฎหมายสัญชาติของไทย พบว่า ประเทศไทยได้ออกกฎหมายสัญชาติฉบับแรกเมื่อปี 2454 เมื่อนับถึงปัจจุบันมีกฎหมายสัญชาติรวม 11 ฉบับ

- พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 (ยกเลิก พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 และ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456)

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2496

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2499

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2503

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508

-ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 พ.ศ.2515

-พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535

-พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551

เมื่อพิจารณากฎหมายสัญชาติของไทยแต่ละฉบับแล้ว ปรากฏดังนี้

-พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)

กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการแปลงชาติเพื่อให้ได้รับสัญชาติไทยของคนต่างชาติ² และผลของการแปลงสัญชาติเป็นไทยของผู้ขอแปลงสัญชาติ³ รวมทั้งภริยา⁴ และบุตร⁵ ของผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

² พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 มาตรา 6

“ห้ามมิให้อนุญาตให้แปลงชาติจนกว่า

- (1) ผู้ร้องขอนั้นเป็นคนมีอายุเต็มบริบูรณ์ ตามกำหนดในกฎหมายไทย แลกฎหมายแห่งชาติของตนด้วยแล้ว แล
- (2) ผู้ร้องขอนั้นเป็นคนอยู่ ณ กรุงเทพมหานครในเวลาที่ร้องขอนั้นด้วย แล
- (3) ผู้ร้องขอนั้นเป็นคนที่ได้เคยอยู่ในกรุงเทพมหานครมาก่อนไม่น้อยกว่า 5 ปี แล้วด้วย แล
- (4) ผู้ร้องขอนั้นเป็นคนมีประพฤติดี แลมีสมบัติพอที่จะเลี้ยงตนได้ด้วย”

³ พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 มาตรา 11

“ตั้งแต่วันที่ได้พิมพ์ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ผู้ที่ได้แปลงชาตินั้น ข้อมมีอำนาจอันชอบธรรม กรรมสิทธิ์ทั้งหลาย แลต้องอยู่ในกิจทั้งหลาย อันจำจะต้องกระทำตามอย่างคนที่มิสังกัดอยู่ในบังคับฝ่ายสยาม”

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456

กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องสัญชาติไว้ดังนี้

การได้สัญชาติไทยตามมาตรา 3 การได้สัญชาติไทยอาจได้มาโดย

-หลักสืบสายโลหิตจากบิดาซึ่งเป็นคนไทย สำหรับกรณีมารดาซึ่งเป็นคนไทยอาจให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้เมื่อบิดาไม่ปรากฏ

-หลักดินแดนให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย

-การแปลงชาติตามพระราชบัญญัติแปลงชาติ

การเสียสัญชาติไทย โดยการสละสัญชาติตามมาตรา 4 , 5 , 10

การกลับคืนสัญชาติไทย ตามมาตรา 11 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 4

-พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495

กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ดังนี้

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามมาตรา 7 ให้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตและหลักดินแดน

หลักสืบสายโลหิต จากบิดาซึ่งเป็นคนไทย กรณีมารดาต้องไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร

-หลักดินแดนให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย

การให้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด

-โดยการสมรสตามมาตรา 8 แก่หญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับคนไทย

⁴ พระราชบัญญัติแปลงสัญชาติ ร.ศ.130 มาตรา 12

“ภรรยาของคนที่ได้แปลงชาติแล้วนั้นย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมปนคนในบังคับไทยด้วยสามี”

⁵ พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 มาตรา 13

“บุตรทุกคนของผู้ที่ได้แปลงชาติแล้ว บรรดาที่ยังมีอายุไม่ครบบริบูรณ์ในเวลาที่แปลงชาตินั้น ย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมปนคนในบังคับสยามตามบิดาด้วย แต่ว่าบุตรอย่างเช่นว่านี้ ถ้าทำคำแสดงตนยื่นต่อเสนาบดีว่าการต่างประเทศภายในกำหนดปี 1 ตั้งแต่เวลาที่ตนมีอายุครบบริบูรณ์แล้ว ว่าไม่สมัคอยู่ในบังคับไทย จะขอกลับไปปนคนในบังคับชาติเดิมของคนนั้น ก็ให้เป็นได้ดังปรารถนา ผู้แสดงตนอย่างว่ามานี้จะต้องการหนังสือตอบรับคำแสดงนั้นไว้เป็นสำคัญ ก็ให้ทำให้ด้วย”

- โดยการแปลงสัญชาติตามมาตรา 9⁶ , 10⁷ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 ,

10

การเสียดสัญชาติไทย

- โดยการสละสัญชาติ

- การสละสัญชาติของหญิงไทยที่สมรสกับคนต่างด้าว ตามมาตรา 13

- การสละสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน

และบิดาเป็นคนต่างด้าว ตามมาตรา 14

- การสละสัญชาติของบุคคลที่มีทั้งสัญชาติไทยและสัญชาติอื่น ตามมาตรา

15

- โดยการถอนสัญชาติ

- บุคคลที่ได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนและบิดาเป็นคนต่างด้าว

ตามมาตรา 16

- บุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ตามมาตรา 18

- โดยผลของกฎหมาย ตามมาตรา 17 กรณีคนไทยที่แปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าว

ย่อมขาดจากสัญชาติไทย

- พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2496

กำหนดหลักเกณฑ์ ดังนี้

⁶ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2495 มาตรา 9

"คนต่างด้าวในลักษณะดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ คือ

(1) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายสัญชาติแห่งตน

(2) มีความประพฤติดีและมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(3) มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันยื่นขอแปลงสัญชาติเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี

(4) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง"

⁷ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 มาตรา 10

"บทบัญญัติในมาตรา 9 (3) มิให้นำมาใช้บังคับ ถ้าผู้ขอแปลงสัญชาติ

(1) ได้กระทำความผิดความชอบพิเศษต่อประเทศไทย

(2) เป็นบุตรของผู้ที่ได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ที่ได้คืนสัญชาติไทย ซึ่งในขณะที่บิดาหรือมารดาแปลงหรือได้คืนสัญชาติไทยนั้น ตนบรรลุนิติภาวะแล้ว

(3) เป็นบุคคลผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาแล้ว"

-การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด โดยให้ยกเลิกความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2495 และให้ใช้ข้อความใหม่ ดังนี้

“มาตรา 7 บุคคลดังต่อไปนี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ผู้เกิดโดยบิดาเป็นคนไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักร โดยมารดาเป็นคนไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ

(3) ผู้เกิดในราชอาณาจักร โดยมารดาเป็นคนไทย”

ข้อความในมาตรา 7 ใหม่ ต่างกับมาตรา 7 เดิม เฉพาะ (2) กับ (3) เท่านั้น เป็นการบัญญัติ (2) และ (3) แห่งมาตรา 7 หลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดาที่เกิดนอกราชอาณาจักรต้องไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาเป็นคนไทยไร้สัญชาติ

หลักเกณฑ์การได้สัญชาติตามหลักดินแดน ต้องเกิดในราชอาณาจักรไทยโดยมีมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย แสดงว่าไม่ได้ยอมรับหลักการสืบสายโลหิตตามหลักดินแดนเพียงอย่างเดียวแต่ต้องมีการสืบสายโลหิตจากมารดาที่เป็นคนไทยด้วย

-การเสียสัญชาติไทยโดยผลของกฎหมาย ตามมาตรา 16 ทวิ กรณีที่ บุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าว แล้วได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวต้องเสียสัญชาติไทย ซึ่งเป็นหลักการเกี่ยวกับถอนสัญชาติไทยที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2499

ยกเลิกความในมาตรา 7, 9, 10, 16 ทวิ และให้ใช้บทบัญญัติใหม่ แทน ดังนี้

“มาตรา 7 บุคคลต่อไปนี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ผู้เกิดโดยบิดาเป็นคนไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร

(2) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักร โดยมารดาเป็นคนไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติ

(3) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย”

เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามมาตรา 7(3) เสียใหม่ว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย” ตัดข้อความว่า “โดยมารดาเป็นคน

ไทย" ออก จากบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า หันกลับมาใช้หลักการให้สัญชาติ ตามหลักดินแดนอย่างเต็มรูปแบบ โดยไม่ได้นำหลักสืบสายโลหิตเข้ามาพิจารณาด้วย

“มาตรา 9 คนต่างด้าวในลักษณะดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

(1) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายแห่งชาติของตน

(2) มีความประพฤติดีและมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(3) มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็น เวลาไม่น้อยกว่าห้าปี และ

(4) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเรื่องภูมิลำเนาของผู้ที่จะขอแปลงสัญชาติ เดิม กำหนดไว้ถึง 10 ปี เป็นว่า ผู้ที่จะขอแปลงสัญชาติต้องมีภูมิลำเนาต่อเนื่องในราชอาณาจักรไทย ไม่น้อยกว่า 5 ปี

“มาตรา 10 บทบัญญัติในมาตรา 9(3) และ (4) มิให้นำมาใช้บังคับ ถ้าผู้ขอแปลง สัญชาติ

(1) ได้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทย หรือได้ทำคุณประโยชน์ ให้แก่ราชการของรัฐบาลไทย ซึ่งรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควร

(2) เป็นบุตรของผู้ที่ได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ที่ได้คืนสัญชาติไทย ซึ่ง ในขณะที่บิดาหรือมารดาแปลงหรือได้คืนสัญชาติไทยนั้น ตนบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือ

(3) เป็นบุคคลผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาแล้ว”

เป็นการลดหย่อนเงื่อนไขในการขอแปลงสัญชาติในเรื่องการมีภูมิลำเนาต่อเนื่อง 5 ปี หรือ ความรู้ภาษาไทย ให้แก่บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติบางประการที่ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติไทย

และให้ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 16 ทวิ เดิม

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2503

กำหนดหลักเกณฑ์ ดังนี้

-ยกเลิกมาตรา 5 , 6 เดิม และให้ใช้ข้อความใหม่แทน

-ยกเลิกมาตรา 8 เดิม โดยให้ใช้ข้อความใหม่ว่า

“มาตรา 8 หอจูงต่างด้าวซึ่งทำการสมรสกับคนไทยจะได้สัญชาติไทยต่อเมื่อได้ยื่นคำขอตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

การได้สัญชาติไทยให้มีผลต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

บทบัญญัติมาตรา 8 ที่แก้ไขใหม่นี้ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการให้สัญชาติไทยแก่หอจูงต่างด้าวซึ่งสมรสกับคนไทยว่า จะได้สัญชาติไทยเมื่อผ่านการอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มิใช่ได้สัญชาติไทยทันทีเมื่อทำการสมรสกับคนไทยดังเช่นบทบัญญัติเดิม

-เพิ่มเติมมาตรา 13 ทวิ

“มาตรา 13 ทวิ หอจูงต่างด้าวซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการสมรสก่อนหรือหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ อาจถูกถอนสัญชาติไทยได้ เมื่อปรากฏว่า

(1)การสมรสนั้นได้เป็นไปโดยปกปิดข้อเท็จจริง หรือแสดงข้อความเท็จอันเป็นสาระสำคัญ

(2)ได้กระทำการใด ๆ อันเป็นภัยอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐหรือเป็นการขัดต่อประโยชน์ของชาติ หรือสิทธิ หรือเกียรติของประเทศไทย หรือ

(3)ได้กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสุเกษม หรือความเจริญของสาธารณชน

การถอนสัญชาติไทยให้มีผลต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

กำหนดเงื่อนไขในการถอนสัญชาติของหอจูงต่างด้าวที่สมรสกับชาวไทย

-เพิ่มเติมมาตรา 16 ทวิ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการถอนสัญชาติผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน

“มาตรา 16 ทวิ เมื่อมีพฤติการณ์อันเป็นการสมควรเพื่อความมั่นคงหรือประโยชน์ของรัฐ ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดในราชอาณาจักรไทยอาจถูกถอนสัญชาติได้ เมื่อผู้นั้นมีบิดาเป็นคนต่างด้าว หรือมีมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย และ

(1)บิดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

(2) บิดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(3) บิดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็นผู้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

การถอนสัญชาติไทยให้มีผลต่อเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

เป็นจุดเริ่มต้นของการถอนสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทย โดยหลักดินแดน ด้วยการอ้างผลประโยชน์ของรัฐและความมั่นคงมาเป็นเงื่อนไขหรือเกณฑ์ในการถอนสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน

-ยกเลิกมาตรา 18 เดิม และให้ใช้ข้อความใหม่แทน

“มาตรา 18 ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ อาจถูกถอนสัญชาติได้เมื่อ

(1) การแปลงสัญชาตินั้นได้เป็นไปโดยการฉ้อฉลหรือโดยปกปิดข้อเท็จจริง

(2) มีพยานหลักฐานแสดงว่า ผู้แปลงสัญชาตินั้นยังถือสัญชาติเดิม

(3) ผู้แปลงสัญชาตินั้นได้กระทำการใด ๆ อันเป็นภัยอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐหรือเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ของชาติหรือสิทธิ หรือเกียรติของประเทศไทย

(4) ผู้แปลงสัญชาตินั้นได้กระทำการใด ๆ อันขัดต่อความสุภาพ หรือความเจริญแห่งสาธารณชน

(5) ผู้แปลงสัญชาตินั้นไปอยู่นอกประเทศ โดยไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดปี หรือ

(6) ผู้แปลงสัญชาตินั้นยังคงมีสัญชาติของรัฐที่ทำสงครามกับประเทศไทย”

-เพิ่มเติมมาตรา 18 ทวิ

“มาตรา 18 ทวิ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ประกอบด้วยปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกสี่คน คือ อธิบดีกรมอัยการ อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมมหาดไทย และผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ มีหน้าที่พิจารณาการถอนสัญชาติตามมาตรา 13 ทวิ มาตรา 16 ทวิ และมาตรา 18

เมื่อมีพฤติการณ์ปรากฏว่าบุคคลใดอาจถูกถอนสัญชาติได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมการเห็นควรสั่งถอนสัญชาติของบุคคลนั้น ก็ให้เสนอต่อรัฐมนตรี ในกรณีการถอนสัญชาติตามมาตรา 18 เมื่อรัฐมนตรีสั่งถอนสัญชาติแล้ว ให้นำความกราบบังคมทูล”

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508

กำหนดหลักเกณฑ์สัญชาติ ดังนี้

การได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตและหลักดินแดน และข้อจำกัดของการได้สัญชาติไทย

“มาตรา 7 บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

- (1) ผู้เกิดโดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย
- (2) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักรไทย โดยมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ
- (3) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย”

หลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต และหลักดินแดน

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

- (1) การได้สัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิตจากบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของมารดา
- (2) การได้สัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิตจากมารดา โดยมีเงื่อนไขว่า ไม่ปรากฏบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติแต่ต้องเกิดในราชอาณาจักร

การได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน ให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย และกำหนดข้อจำกัดการได้สัญชาติโดยหลักดินแดนไว้ในมาตรา 8

“มาตรา 8 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น

- (1) หัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางทูต
- (2) หัวหน้าคณะผู้แทนทางกงสุลหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางกงสุล
- (3) พนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ
- (4) คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะหรือคนใช้ ซึ่งเดินทางจากต่างประเทศมาอยู่กับบุคคลใน (1) (2) หรือ (3)”

มาตรา 8 วางข้อจำกัดของการได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน

-ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยในขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต หรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูต หัวหน้าคณะผู้แทนทางกงสุล หรือ

เจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางกงสุล พนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ
-คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะหรือคนใช้ของบุคคลดังกล่าวใน
ข้อแรกที่เดินทางจากต่างประเทศมาอยู่กับบุคคลดังกล่าว

การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด

-การได้สัญชาติไทยโดยการสมรสของหญิงต่างด้าว

มาตรา 9 กำหนดให้ หญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับชายไทย อาจถือสัญชาติไทยได้
ด้วยการยื่นคำขอแสดงความจำนง

-การแปลงสัญชาติ

มาตรา 10⁸, 11⁹ กำหนดคุณสมบัติในการแปลงสัญชาติ

มาตรา 12 กำหนดวิธีการแปลงสัญชาติว่า การแปลงสัญชาติจะกระทำได้โดยการ
แสดงเจตนาขอแปลงสัญชาติเป็นไทย และผู้ขอแปลงสัญชาติอาจจะขอแปลงสัญชาติให้บุตรผู้เยาว์
ได้พร้อมไปกับตน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่าบุคคลในครอบครัวเดียวกันควรมีสัญชาติ
เดียวกัน อำนาจการอนุญาตให้แปลงชาติเป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

การเสียสัญชาติไทย แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

(1)การเสียสัญชาติไทยโดยความสมัครใจ

-กรณีหญิงที่มีสัญชาติไทยซึ่งสมรสกับคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติตามสามี ขอ
สละสัญชาติไทย ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 13

⁸ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 มาตรา 10

“คนต่างด้าวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

- (1)บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ
- (2)มีความประพฤติดี
- (3)มีอาชีพเป็นหลักฐาน
- (4)มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี
- (5)มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

⁹ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 มาตรา 11

“บทบัญญัติในมาตรา 10 (4) และ (5) มิให้นำมาใช้บังคับ ถ้าผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

- (1)ได้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทย หรือได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ทางราชการซึ่งรัฐมนตรีเห็นสมควร
- (2)เป็นบุตรหรือภริยาของผู้ซึ่งได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ได้กลับคืนสัญชาติไทย
- (3)เป็นผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาก่อน”

-กรณีผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน โดยบิดาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของบิดา กับบุตรของคนต่างด้าวที่แปลงสัญชาติเป็นไทยและบิดาได้แปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรด้วย ตามมาตรา 14 , 15

(2)การเสีสัญชาติโดยไม่สมัครใจ

-การถอนสัญชาติไทยของหญิงซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการสมรสตามมาตรา 16

-การถอนสัญชาติไทยของผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน โดยมีบิดาเป็นคนต่างด้าวหรือมีมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 17 , 18

-การถอนสัญชาติไทยของผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ตามมาตรา 19

-การเสีสัญชาติไทยของผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าว และผู้มีสัญชาติไทยและได้แปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าวหรือสละสัญชาติไทยหรือถูกถอนสัญชาติไทย ตามมาตรา 21 , 22

การกลับคืนสัญชาติไทย

-หญิงที่มีสัญชาติไทยและได้สละสัญชาติไทยเพื่อสมรสกับคนต่างด้าวตามมาตรา 13 เมื่อขาดจากการสมรส ตามมาตรา 23

-ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยและเสีสัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดาขณะที่ตนยังไม่บรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 24

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515

วางข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไขของการเสีสัญชาติและการไม่ได้สัญชาติไทย ดังนี้

-การถอนสัญชาติไทยของบุคคลสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ก่อนวันที่ 14 ธันวาคม 2515¹⁰

¹⁰ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 1

"ให้ถอนสัญชาติไทยของบรรดาบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาเป็นคนต่างด้าว หรือมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะที่เกิด บิดาหรือมารดานั้นเป็น

(1)ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

(2)ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(3)ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ทั้งนี้เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและสั่งเฉพาะรายเป็นประการอื่น"

-การไม่ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยนับแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515¹¹

-มีเงื่อนไขว่า การถอนสัญชาติไทย และการไม่ให้สัญชาติไทยดังกล่าว โดยบุคคลนั้น ต้องมีบิดาเป็นคนต่างด้าว หรือมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะที่บุคคลนั้นเกิด บิดาหรือมารดานั้นเป็น

-ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

-ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ
-ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

-การถอนสัญชาติและการไม่ได้สัญชาติดังกล่าว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจพิจารณาเห็นสมควรแล้วมีคำสั่งเฉพาะรายเป็นอย่างอื่น

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535

มีเนื้อหาที่สำคัญอันเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ดังนี้

-ยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

-แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 7 ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดา โดยกำหนดให้ผู้ที่เกิดจากมารดาไทยไม่ว่าเกิดนอกราชอาณาจักรหรือในราชอาณาจักร ได้สัญชาติไทย เป็นการให้สิทธิแก่สตรีเท่าเทียมกับชายในเรื่องการให้สัญชาติไทยแก่บุตร ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน รัฐยังต้องการที่จะคงข้อจำกัดการได้สัญชาติไทยไทยไว้ในบางกรณี จึงได้แก้ไขความในมาตรา 7 (2) ว่า "(2)ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง" ซึ่งหมายความว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว และในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดา หรือมารดาเป็น(1)ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ใน

¹¹ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 2

"บุคคลตามข้อ 1 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยเมื่อประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับแล้ว ไม่ได้สัญชาติไทย เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและสั่งเฉพาะรายเป็นประการอื่น"

ราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง และมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ยังให้ถือว่า ผู้ซึ่ง ไม่ได้สัญชาติไทยดังกล่าว เป็นผู้เข้าเมืองมาโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองอีกด้วยซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไป ทำให้บุตรที่เกิดจากบุคคลดังกล่าวไม่ได้สัญชาติไทย

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535

มีเนื้อหาเป็นการยกเลิกความในมาตรา 14 วรรคหนึ่ง และให้ใช้ความใหม่ ดังนี้
 “มาตรา 14 ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติของบิดาด้วยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดา หรือผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยตามมาตรา 12 วรรคสอง ถ้ายังประสงค์จะถือสัญชาติอื่นอยู่ต่อไปให้แสดงความจำนงสละสัญชาติไทยตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มิอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์”

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551

แก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายสัญชาติหลายประการ ดังนี้
 -แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจรัฐมนตรี ตามมาตรา 6 , 7 ทวิ
 “มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และยกเว้นค่าธรรมเนียมดังต่อไปนี้ให้ ผู้ใดเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะรายตามที่เห็นสมควร

- (1) ค่าขอแปลงสัญชาติเป็นไทย
- (2) หนังสือสำคัญการแปลงสัญชาติเป็นไทย
- (3) ค่าขอกลับคืนสัญชาติไทย

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

“มาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะ

รายหรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด"

เป็นการกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติสัญชาติ และให้มีอำนาจสั่งให้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป การเพิ่มอำนาจรัฐมนตรีเช่นนี้ ทำให้การให้สัญชาติไทยแก่กลุ่มบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยซึ่งเป็นผู้ที่รัฐบาลมีนโยบายให้สัญชาติสามารถดำเนินการไปได้เหมาะสมกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้นเพิ่มเติมจากเดิมที่รัฐมนตรีสามารถให้สัญชาติไทยได้เฉพาะรายเท่านั้น

-แก้ไขเพิ่มเติมการได้สัญชาติโดยการเกิด โดยเพิ่มเติม วรรคสอง ของมาตรา 7

"มาตรา 7 วรรคสอง คำว่า บิดา ตาม (1) หมายความว่ารวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม"

มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการการได้สัญชาติโดยการเกิด เดิมบิดาหมายถึงบิดาตามกฎหมาย ซึ่งต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง และตามคำพิพากษาของศาลว่ากรณีการได้สัญชาติโดยการเกิดจะต้องเป็นบิดาตามกฎหมายเท่านั้น แต่ตามหลักกฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้ กำหนดหลักการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตให้รวมถึงบิดาตามข้อเท็จจริงด้วย ทำให้บุตรที่เกิดจากบิดาสัญชาติไทยที่ไม่ได้สมรสกับมารดาหรือไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือบิดาตามข้อเท็จจริง ได้สัญชาติไทยตามสายโลหิตของบิดา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุตรของบิดาไทยที่จะได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามบิดา เฉพาะอย่างยิ่งบุตรที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทยโดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่มารดาเป็นคนต่างด้าวซึ่งบิดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นบิดาและบุตรกัน ย่อมได้สัญชาติไทย โดยมีผลย้อนหลังนับแต่วันที่บุคคลนั้นเกิด รวมทั้งมีบทบัญญัติให้บังคับย้อนหลังกับบุคคลที่เกิดก่อนพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย ทั้งนี้ การพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ต้องให้ความสำคัญกับหลักฐานซึ่งแสดงความสัมพันธ์ทางวิทยาศาสตร์ และหลักการสอบสวนพยานบุคคล

-กำหนดฐานะของผู้เกิดที่ไม่ได้สัญชาติไทย โดยเพิ่มเติม วรรคสาม ของมาตรา 7

ทวิ

"มาตรา 7 ทวิ วรรคสาม ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่งจะอยู่ในราชอาณาจักรไทยในฐานะใด ภายใต้เงื่อนไขใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน

กฎกระทรวง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและสิทธิมนุษยชนประกอบกัน ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงดังกล่าว ให้ถือว่าผู้นั้นเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง”

เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการของกฎหมายเดิม ซึ่งถือว่าบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ เป็นผู้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง แต่ตามวรรคสามใหม่นี้ การอยู่ในราชอาณาจักรของบุคคลดังกล่าว ไม่เป็นการผิดกฎหมายอีกต่อไป แต่จะอยู่ในฐานะใดเป็นไปตามที่กำหนดในกระทรวง

-ความเสมอภาคระหว่างชายหญิง แก้ไขเพิ่มเติมความเสมอภาคระหว่างชายหญิงเกี่ยวกับการแปลงสัญชาติ การสละสัญชาติ การถอนสัญชาติ การเสียสัญชาติ และการขอคืนสัญชาติ โดยยกเลิกความใน (2) ของมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(2)เป็นบุตร ภริยา หรือสามีของผู้ซึ่งได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ได้กลับคืนสัญชาติไทย”

เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (4) ของมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508

“(4) เป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย”

ยกเลิกความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 13 ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยและได้สมรสกับคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของภริยาหรือสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของภริยาหรือสามี ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทย ให้แสดงความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

-เพิ่มสิทธิในการขอแปลงสัญชาติของผู้หย่อนความสามารถ กำหนดให้ผู้อนุบาลหรือผู้ปกครองสถานสงเคราะห์หรือผู้รับบุตรบุญธรรม สามารถขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่คนไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ในความดูแลหรือบุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 12/1

“มาตรา 12/1 ในการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามมาตรา 12 นั้น บุคคลอื่นอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้อนุบาลตามคำสั่งของศาลอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่คนไร้ความสามารถซึ่งมีหลักฐานแสดงให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (3) และ (5) และรัฐมนตรีจะยกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามตนก็ได้

(2) ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ของรัฐตามที่รัฐมนตรีกำหนด เมื่อได้รับความยินยอมของผู้เยาว์แล้วอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์หามาไม่น้อยกว่าสามปี โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) และ (3)

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทยอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะซึ่งได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีและมีหลักฐานแสดงให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) และ (3)

การขอแปลงสัญชาติเป็นไทยแทนบุคคลอื่นตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ด้อยโอกาสทั้งที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และผู้ไร้ความสามารถรวมถึงผู้ที่เป็บุตรบุญธรรมของคนไทยมีสิทธิที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงสัญชาติเป็นไทย โดยยกเว้นคุณสมบัติบางประการ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาบุคคลไร้สัญชาติ

-มาตรการแก้ปัญหาบุคคลสองสัญชาติ โดยแก้ไขเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการสละสัญชาติ การถอนสัญชาติ และการเสียสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักร ตามมาตรา 14 , 17 , 21

“มาตรา 14 ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวและได้สัญชาติของบิดาหรือมารดาด้วยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดาหรือมารดา หรือผู้ซึ่งได้สัญชาติไทยตามมาตรา 12 วรรคสอง หรือมาตรา 12/1 (2) และ (3) ถ้ายังประสงค์จะถือสัญชาติอื่นอยู่ต่อไป ให้แสดงความจำนงสละสัญชาติไทยตามแบบและวิธีที่กำหนดในกฎกระทรวง ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

เมื่อได้พิจารณาความจำนงดังกล่าวแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานเชื่อถือได้ว่าผู้นั้นอาจถือสัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่นได้จริงก็ให้รัฐมนตรีอนุญาต เว้นแต่ในระหว่างประเทศ

"ไทยมีการรบหรืออยู่ในสถานะสงคราม รัฐมนตรีจะสั่งระงับการสละสัญชาติไทยรายใด ก็ได้"

"มาตรา 17 ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทยโดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอาจถูกถอนสัญชาติไทยได้ เมื่อปรากฏว่า

(1) ไปอยู่ในต่างประเทศที่บิดาหรือมารดา มีหรือเคยมีสัญชาติเป็นเวลาดำเนินการเกินห้าปีนับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ

(2) มีหลักฐานแสดงว่าใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่น หรือฝึกฝายอยู่ในสัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่น

(3) กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงหรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ

(4) กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การถอนสัญชาติไทยตาม (1) หรือ (2) ให้รัฐมนตรีเป็นผู้สั่ง ส่วนการถอนสัญชาติไทยตาม (3) หรือ (4) เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลเป็นผู้สั่ง"

"มาตรา 21 ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของบิดาหรือมารดาได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดาหรือมารดา ถ้าได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวตามกฎหมายว่าการทะเบียนคนต่างด้าวแล้วให้เสียสัญชาติไทย"

-กำหนดให้มีคณะกรรมการกถันกรองเกี่ยวกับสัญชาติ โดยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ผู้แทนส่วนราชการอื่นอีก 11 คน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานด้านสัญชาติเป็นที่ประจักษ์เป็นกรรมการ และมีอธิบดีกรมการปกครองเป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ เสนอแนะ ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรี ตามบทบัญญัติมาตรา 25 ถึง 29

-การคืนสัญชาติให้แก่ผู้ถูกถอนสัญชาติไทยและไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551

"มาตรา 23 บรรดาบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 ข้อ 1 และผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าว ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง แห่ง

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่2) พ.ศ.2535 ถ้าบุคคลนั้นอาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกัน โดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มี ความประพฤติดี หรือคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทย ให้ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีมีคำสั่งอันมีผลให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยแล้วก่อนวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้มีคุณสมบัติ ตามวรรคหนึ่งยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยในเอกสารการทะเบียนราษฎรต่อนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแห่งท้องที่ที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาใน ปัจจุบัน”

เป็นการแก้ปัญหาให้แก่บุคคลผู้ถูกถอนสัญชาติไทยและบุคคลผู้ไม่ได้สัญชาติไทย ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 โดยการให้ สัญชาติไทยแก่บุคคลเหล่านี้เป็นการให้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายโดยมีเงื่อนไขตามที่ กำหนด นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

บทบัญญัติกฎหมายสัญชาติของไทยดังกล่าวมาทั้งหมด มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการ กำหนดข้อเท็จจริงในการให้สัญชาติไทย การแปลงสัญชาติ การเสียสัญชาติไทย การสละ สัญชาติ และการถอนสัญชาติ โดยไม่ได้มีบทบัญญัติในมาตราใดที่กล่าวถึงคนไร้สัญชาติรวมทั้ง รับรองสิทธิของคนไร้สัญชาติไว้โดยตรงเลย จึงอาจนำไปสู่สาเหตุของการไร้สัญชาติ ดังนี้

3.1.1 สาเหตุของการไร้สัญชาติโดยการเกิด

ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของไทยที่มีมานับตั้งแต่พระราชบัญญัติสัญชาติ พุทธศักราช 2456 จนถึงพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 กำหนดให้การได้สัญชาติโดยการเกิด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การได้สัญชาติไทยตามหลักสายโลหิต กับ การได้สัญชาติไทยตามหลัก ดินแดน ซึ่งหลักการให้สัญชาติโดยการเกิดตามบทบัญญัติกฎหมายสัญชาติไทย เป็นเหตุให้เกิดการ ไร้สัญชาติในประเทศไทย ดังนี้

3.1.1.1 การไร้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตกรณีของหญิงไทย

ตามปกติทั้งหญิงและชายย่อมให้สัญชาติแก่บุตรได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ ในกรณีหญิงไทยกฎหมายสัญชาติไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต

ไว้ ซึ่งในบางครั้งเป็นเหตุให้หญิงไทยไม่อาจให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ ดังนี้

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456

มาตรา 3 “บุคคลเหล่านี้ได้บัญญัติว่าเป็นคนไทย คือ

- (1) ...
- (2) บุคคลผู้ได้กำเนิดแต่มารดาเป็นคนไทย แต่ฝ่ายบิดาไม่ปรากฏ
- (3) ... “

หญิงไทยจะให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ เมื่อไม่ปรากฏบิดาของบุตร

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495

มาตรา 7 “บุคคลดังต่อไปนี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

- (1) ...
- (2) ผู้เกิดโดยมารดาเป็นคนไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติ ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร
- (3) ... “

หญิงไทยจะให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ เมื่อบิดาไม่ปรากฏหรือบิดาเป็นคนไม่มีสัญชาติ

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2496

ยกเลิกมาตรา 7 และให้ใช้ข้อความใหม่ว่า

มาตรา 7 “บุคคลดังต่อไปนี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

- (1) ...
- (2) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักร โดยมารดาเป็นคนไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ
- (3) ผู้เกิดในราชอาณาจักร โดยมารดาเป็นคนไทย”

หญิงไทยจะให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ เมื่อบุตรเกิดในราชอาณาจักรไทย หากบุตรเกิดนอกราชอาณาจักรไทยต้องไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาเป็นคนไม่มีสัญชาติ

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2499

แก้ไขมาตรา 7 (3) โดยใช้ข้อความว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย”

หญิงไทยจะให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ เมื่อบุตรเกิดนอกราชอาณาจักรไทยและไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาเป็นคนไม่มีสัญชาติ

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508

มาตรา 7 “บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ...

(2) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักรไทย โดยมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ

(3) ... “

หญิงไทยจะให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้ เมื่อบุตรเกิดนอกราชอาณาจักรไทยและไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาเป็นคนไม่มีสัญชาติ

การที่กฎหมายสัญชาติไทยบัญญัติไว้เช่นนี้ จะเป็นผลให้มีข้อจำกัดของหญิงไทยในการให้สัญชาติไทยแก่บุตร กล่าวคือ การให้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามสายโลหิตของหญิงไทย จะใช้ในกรณีเข้าข้อยกเว้นแก่ผู้ที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทยและไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบิดาไม่มีสัญชาติ หลักการเช่นนี้ก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ทำให้เข้าใจผิดว่าการให้สัญชาติไทยโดยสืบสายโลหิต สืบทอดกันได้ทางฝ่ายชายเท่านั้น และยังก่อให้เกิดผลที่ไม่เป็นธรรมขึ้นเนื่องจากผู้เกิดในประเทศไทยจากบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวกลับได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน และในกรณีเช่นนี้หากบุตรที่เกิดไม่อาจถือเอาสัญชาติของบิดาและไม่อาจได้สัญชาติตามหลักดินแดนแล้ว ย่อมทำให้เกิดการไร้สัญชาติ

3.1.1.2 การไร้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน

ตามปกติผู้ที่เกิดในดินแดนของรัฐใด ย่อมได้สัญชาติของรัฐนั้นตามหลักดินแดน ซึ่งประเทศไทยก็ถือหลักเช่นนี้ แต่กฎหมายสัญชาติของไทยได้มีบทบัญญัติอันเป็นการยกเว้นไม่ให้สัญชาติตามหลักดินแดนแก่บุคคลบางประเภท กฎหมายสัญชาติของไทยดังกล่าว มีดังนี้

3.1.1.2.1 การถอนสัญชาติไทยและการไม่ให้สัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515

กำหนดเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน

“ข้อ 1 ให้ถอนสัญชาติไทยของบรรดาบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาเป็นคนต่างด้าว หรือมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะที่เกิดบิดาหรือมารดานั้นเป็น

(1)ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะ

ราย

(2)ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(3)ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคน

เข้าเมือง

ทั้งนี้ เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและสั่งเฉพาะรายเป็นประการอื่น”

“ข้อ 2 บุคคลตามข้อ 1 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยเมื่อประกาศของคณะปฏิวัตินี้ใช้บังคับแล้วไม่ได้สัญชาติไทย เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและสั่งเฉพาะรายเป็นประการอื่น” ปรากฏคำปรารภของประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ว่า “โดยที่พิจารณาเห็นว่า บุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่เพียงชั่วคราว หรือเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย บุคคลเหล่านี้แม้จะมีสัญชาติไทย แต่ก็มีได้มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย เพื่อป้องกันและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ สมควรมิให้บุคคลดังกล่าวมีหรือได้สัญชาติไทยอีกต่อไป ...”

ข้อความในคำปรารภแสดงให้เห็นถึงแนวนโยบายของรัฐ และเมื่อพิจารณาสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคใกล้เคียงกับประเทศไทยแล้ว พบว่า ช่วงระยะเวลาดังกล่าวมี

การคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งครอบงำประเทศต่าง ๆ รอบประเทศไทย เกรงกันว่าจะมีการแทรกซึมและบ่อนทำลายจากประเทศใกล้เคียง โดยเฉพาะเวียดนาม รัฐบาลไทยเกิดความระแวงว่าผู้ที่ได้สัญชาติโดยการเกิดในบางลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนต่างด้าว อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย จึงได้ออกกฎหมายที่มีผลเกี่ยวกับการได้สัญชาติโดยการเกิดให้เพิกถอนสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยบางประเภท ทำให้เนื้อหาของกฎหมายเป็นการเพิกถอนสัญชาติของผู้ที่ได้สัญชาติไทย โดยการเกิดตามหลักดินแดนที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับคนต่างด้าว

ผลของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างชายหญิงในการให้สัญชาติตามหลักดินแดนเพิ่มขึ้น กล่าวคือผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งมีมารดาเป็นคนไทย ตามปกติจะต้องได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 (3) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แต่ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งมีมารดาเป็นคนไทยและมีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นคนต่างด้าวที่มีลักษณะต้องห้ามตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 1 หรือ ข้อ 2 ก็จะไม่ได้รับสัญชาติไทยตามมารดาและหากไม่ได้สัญชาติของบิดาด้วยแล้วย่อมทำให้เกิดการไร้สัญชาติ ในทางตรงข้ามถ้ามีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นคนไทยแล้ว แม้จะมีมารดาเป็นคนต่างด้าวจะไม่ถูกตัดสัญชาติไทย

มีกรณีขัดแย้งกันในการตีความบทบัญญัติตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ระหว่างหน่วยงานของทางราชการและระหว่างประชาชนผู้ถูกโต้แย้งสิทธิกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เกิดข้อพิพาทเป็นคดีขึ้นสู่ศาลมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกถามเข้าไปมีผลต่อสถาบันครอบครัว ทำให้คนในครอบครัวเดียวกัน บุตรคนหนึ่งอาจได้สัญชาติไทยในขณะที่บุตรอีกคนหนึ่งกลับไม่ได้สัญชาติไทย เพราะในขณะที่บุตรคนหนึ่งเกิด บิดามารดามีสถานภาพการสมรสอย่างหนึ่ง แต่เมื่อบุตรอีกคนหนึ่งเกิด สถานภาพการสมรสของบิดามารดาเปลี่ยนแปลงเป็นอีกอย่างหนึ่ง ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 822/2529 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "บิดามารดาของโจทก์ทั้งสองเป็นคนญวนอพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทยเมื่อ พ.ศ.2483 โจทก์ที่ 1 เกิดในประเทศไทยในระหว่างที่บิดามารดายังมิได้ไปขอรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยังมีบิดามารดาของโจทก์เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยมิได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง โจทก์ที่ 1 จึงต้องถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ส่วนโจทก์ที่ 2 เกิดหลังจากที่บิดา

มารดาได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวแล้ว จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่โจทก์ที่ 2 จะถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337"

นอกจากนี้ ในบางครั้งยังทำให้การให้สัญชาติไทยโดยการเกิดแก่บุตรของคนที่มีสัญชาติไทยด้อยกว่าคนต่างด้าว กล่าวคือ บุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวทั้งคู่ ถ้าบิดาและมารดามีได้มีลักษณะเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่เพียงชั่วคราว หรือเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายแล้ว ย่อมได้สัญชาติไทย แต่บุตรของชายไทยหรือหญิงไทยอาจถูกถอนหรือไม่ได้รับสัญชาติไทย หากชายไทยมิได้จดทะเบียนสมรสกับหญิงต่างด้าวผู้เป็นมารดา หรือหญิงไทยผู้เป็นมารดาจดทะเบียนสมรสกับชายต่างด้าวผู้เป็นบิดา และมารดาหรือบิดานั้นมีลักษณะต้องห้ามตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337

อย่างไรก็ดี ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 สามารถใช้ถอนหรือไม่ให้สัญชาติแก่บุคคลชั้นบุตรของคนต่างด้าวเท่านั้น ไม่อาจใช้ถอนหรือไม่ให้สัญชาติแก่บุคคลชั้นหลานหรือบุตรของบุตรได้ เพราะบุตรของคนต่างด้าวที่ถูกถอนสัญชาติหรือไม่ให้สัญชาติ นั้น เป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยมิได้เป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีผู้ใช้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราวหรือเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337

3.1.1.2.2 การไม่ให้สัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง

การแก้ไขกฎหมายสัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้สัญชาติโดยการเกิดมีการแก้ไขกฎหมายส่วนที่เป็นสาระสำคัญในมาตรา 7 และเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ ขึ้น

"มาตรา 7 บุคคลดังต่อไปนี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

(2) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง"

“มาตรา 7 ทวิ ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้สมรสกับมารดา หรือมารดาของผู้นั้นเป็น

(1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

(2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ในกรณี que เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ให้ถือว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เว้นแต่จะมีการสั่งการเป็นอย่างอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

กฎหมายสัญชาติฉบับนี้ แก้ไขมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 โดยให้บุตรได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดาได้เสมอ กับบิดาผู้มีสัญชาติไทย และกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการวางข้อจำกัดของการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามที่ปรากฏในมาตรา 7 ทวิ แต่ก็ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตจากบิดาที่เป็นคนสัญชาติไทย ในกรณีที่มีบิดามิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาที่เป็นคนต่างด้าว จึงไม่ได้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร บุตรที่เกิดมาจะไม่ได้สัญชาติไทยโดยการสืบสายโลหิตจากบิดา และหากผู้ที่เกิดมานั้นมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่งก็จะไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน การตัดสัญชาติของบุคคลเช่นนี้ เนื่องจากผู้ที่ถูกตัดสัญชาติเป็นบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทย หากบุคคลดังกล่าวไม่มีข้อเท็จจริงตรงตามหลักเกณฑ์ที่อาจได้สัญชาติของประเทศอื่นแล้ว เมื่อมีการถอนสัญชาติไทยก็จะกลายเป็นคนไร้สัญชาติ อันเป็นผลมาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้รับการผลักดันและเป็นผลพวงจากการดำเนินนโยบายของรัฐ

บุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง อาจได้รับสัญชาติไทยโดยได้รับอนุญาตเป็นการเฉพาะรายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง

อย่างไรก็ตาม มาตรา 7 ทวิ ที่แก้ไขใหม่นี้ ส่งผลกระทบต่อการไม่ได้สัญชาติไทย โดยการเกิดตามหลักดินแดนมากกว่าประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 กล่าวคือ การที่มาตรา 7 ทวิ วรรคสาม กำหนดว่า "ให้ถือว่าผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้ ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ..." เมื่อ บัญญัติไว้เช่นนี้ ทำให้บุตรของผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง ไม่อาจได้สัญชาติ ไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน เพราะมาตรา 7 ทวิ วรรคสาม กำหนดให้ "ผู้ที่มีได้สัญชาติไทย ตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้ ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคน เข้าเมือง" ซึ่งต่างจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ที่ไม่ได้กำหนดให้ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย ดังกล่าวเป็นผู้เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3.1.2 สาเหตุของการไร้สัญชาติภายหลังการเกิด

บุคคลที่เกิดมาแล้วมีสัญชาติโดยการเกิด แต่ต่อมาภายหลังอาจมีเหตุการณ์หรือ ข้อเท็จจริงบางประการ ทำให้ไม่อาจถือเอาหรืออ้างสิทธิการถือสัญชาติของตนได้ จึงต้องกลายเป็น คนไร้สัญชาติ ปრაกฏการณ์เช่นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งของการไร้สัญชาติในประเทศไทย ดังนี้

3.1.2.1 กรณีของชายหรือหญิงไทยที่สละสัญชาติไทยเพื่อถือสัญชาติตามคู่สมรส

จากหลักการว่า บุคคลในครอบครัวเดียวกันควรมีสัญชาติเดียวกัน สามีภริยาตาม กฎหมายซึ่งมีสัญชาติต่างกัน จึงอาจได้สัญชาติใหม่ตามสัญชาติของคู่สมรส การได้สัญชาติอาจ เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายทันทีที่ทำการสมรส หรือ ต้องมีการแสดงเจตนาขอสละสัญชาติเดิมเพื่อ ไปถือสัญชาติของคู่สมรส ซึ่งตามกฎหมายสัญชาติของไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การถือสัญชาติ ตามคู่สมรส ดังนี้

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2456 มาตรา 4 กำหนดว่า "หญิงไทยผู้ได้ทำงาน สมรสกับคนต่างประเทศ ย่อมสละสัญชาติไทย แม้ว่ามีกฎหมายแห่งชาติผู้ว่าบัญญัติให้หญิงนั้น ถือเอาสัญชาติของผู้ได้"

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2495 มาตรา 13 กำหนดว่า “หญิงไทยซึ่งทำการสมรสกับคนต่างด้าวยอมสละสัญชาติไทย ถ้าหากว่าตามกฎหมายแห่งประเทศของสามี ตนอาจถือสัญชาติของสามีได้และหญิงนั้นได้แสดงความจำนงโดยชัดแจ้งสละสัญชาติไทยต่อนายทะเบียนสมรส”

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 มาตรา 13 กำหนดว่า “หญิงซึ่งมีสัญชาติไทย และได้สมรสกับคนต่างด้าว และอาจถือสัญชาติของสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของสามี ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทย ให้แสดงความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 มาตรา 13 กำหนดว่า “ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทย และได้สมรสกับคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของภริยาหรือสามีได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของภริยาหรือสามี ถ้าประสงค์จะสละสัญชาติไทย ให้แสดงความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

จากหลักกฎหมายสัญชาติไทยเกี่ยวกับการถือสัญชาติเดียวกันของกลุ่มสมรสดังกล่าว แสดงว่าต้องทำการสละสัญชาติไทยเสียก่อนเพื่อไปถือสัญชาติตามสัญชาติของกลุ่มสมรส กรณีเช่นนี้ หากคนสัญชาติไทยที่สละสัญชาตินั้นไม่อาจได้สัญชาติตามกลุ่มสมรสเนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามกฎหมายสัญชาติของกลุ่มสมรสแล้ว อาจทำให้ต้องตกเป็นคนไร้สัญชาติ

3.1.2.2 กรณีเด็กกำพร้าไร้รากเหง้า

ตามหลักกฎหมายสัญชาติของไทยจะให้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตแก่ผู้ที่เกิดจากบิดาหรือมารดาเป็นคนสัญชาติไทย และให้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย สำหรับเด็กกำพร้าซึ่งเป็นเด็กที่ไร้บิดามารดายอมเป็นการยากที่จะพิสูจน์ได้ว่าเด็กนั้นเกิดจากบิดามารดาที่มีสัญชาติไทย ด้วยเหตุว่าเด็กอาจไม่ทราบได้เลยว่าใครเป็นบิดามารดาของตนจึงเป็นการยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในส่วนนี้ นอกจากนี้ในบางครั้งยังไม่อาจหาหลักฐานได้เลยว่า เด็กดังกล่าวเกิดในดินแดนของประเทศไทยหรือไม่ หลักฐานเท่าที่มีอยู่ก็คือการพบว่าเด็กดังกล่าวอาศัยอยู่ในประเทศไทย สภาวะการณ์เช่นนี้เป็นเหตุให้เด็กเหล่านี้ไม่ได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตและตามหลักดินแดน เป็นผลให้เด็กกำพร้ามีสถานะทางกฎหมายเป็นคนไร้สัญชาติ

3.1.2.3 กรณีการโอนดินแดน

การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศไม่ว่าจะเป็นการได้ดินแดนเพิ่มขึ้น หรือ สูญเสียดินแดนก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในดินแดน กล่าวคือ บริเวณดินแดนที่เปลี่ยนแปลงไปนี้จะตกไปเป็นอาณาเขตของรัฐผู้รับ โอนซึ่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและมี กฎเกณฑ์ในการให้สัญชาติแตกต่างจากรัฐผู้โอนที่สูญเสียดินแดน ประชาชนที่อยู่ในดินแดนซึ่งถือ สัญชาติของรัฐผู้โอน หากไม่มีคุณสมบัติของการได้สัญชาติตรงตามที่รัฐผู้รับ โอนกำหนดก็จะไม่ได้ สัญชาติของรัฐผู้รับ โอนและกลายเป็นคนต่างด้าวในรัฐผู้รับ โอน ยกเว้นแต่ว่าประชาชนดังกล่าวจะ อพยพย้ายถิ่นที่อยู่ออกจากดินแดนนั้นไปหรือมีข้อตกลงระหว่างรัฐกับรัฐกำหนดเกี่ยวกับสัญชาติ ของประชาชนที่อยู่ในดินแดนไว้ ปัญหาเรื่องสัญชาติก็จะไม่เกิดขึ้น

ปัญหาเรื่องสัญชาติของประชาชนในดินแดนที่โอนไปนี้ หากไม่มีการแก้ไขเมื่อ เวลาผ่านไปจะขยายวงกว้างขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการ ไร้สัญชาติในชั้นลูกหลานของ ประชาชนดังกล่าว ดังเช่น กรณีเกาะกงซึ่งเป็นดินแดนของไทยแล้วได้ตกไปเป็นของฝรั่งเศสและ กัมพูชาตามลำดับ เดิมผู้ที่อาศัยอยู่ในเกาะกงมีสัญชาติไทยแต่ไม่ได้อพยพออกมาในช่วงที่มีการ โอน ดินแดนและไม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติกันไว้ เมื่อเวลาผ่านไปนานขึ้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในเกาะ กงได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยก็เกิดปัญหาเกี่ยวกับหลักฐานการถือสัญชาติไทย โดยที่ใน ขณะเดียวกันก็ไม่มีสัญชาติเขมรด้วย

เดิมจังหวัดเกาะกง (จังหวัดประจัญคีรีเขต) เป็นดินแดนของประเทศไทย¹² ต่อมา ในช่วงปลายปี 2447 ประเทศไทยเสียดินแดนเกาะกงให้แก่ประเทศฝรั่งเศส อำนาจอธิปไตยเหนือ ดินแดนเกาะกงจึงเปลี่ยนไปและมีผลกระทบต่อสัญชาติของผู้ที่อาศัยอยู่ในเกาะกง ซึ่งการเสีย สัญชาติไทยของผู้ที่อาศัยอยู่ในเกาะกง อาจแบ่งได้เป็น 3 จำพวก¹³ คือ

(1) คนเชื้อชาติไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในเกาะกง

¹² กรมการปกครอง, กรม, คู่มือปฏิบัติงาน เล่ม 2 : มติคณะรัฐมนตรี หนังสือสั่งการ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานะตาม กฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย, หน้า 44.

¹³ วรธนีย์ รุ่งเรืองสภากุล, สถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของคนเชื้อชาติไทยจากเกาะกง, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 32 - 42.

เป็นคนไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในเกาะกงก่อนที่จะเสียเกาะกงให้แก่ฝรั่งเศสในปี 2447 จึงเป็นผู้มีสัญชาติไทยตามหลักมูลนิติธรรมประเพณีว่าด้วยสัญชาติไทย เมื่อประเทศไทยเสียเกาะกงให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว บุคคลเหล่านี้ย่อมเสียสัญชาติไทย ต่อมาเมื่อฝรั่งเศสให้เอกราชแก่กัมพูชา เกาะกงตกไปเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของกัมพูชา ทำให้คนเชื้อชาติไทยที่อาศัยอยู่ในเกาะกงต้องเสียสัญชาติอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมาเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในประเทศกัมพูชา คนเชื้อชาติไทยจากเกาะกงจำนวนหนึ่งได้หลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศไทย พร้อมกับคนเชื้อชาติไทยอีกพวกหนึ่งที่ประสบภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยเข้ามาทำงานในประเทศไทย คนเหล่านี้หากต้องการมีสัญชาติไทยก็ต้องแปลงสัญชาติ หรืออาจได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน หรือได้สัญชาติไทยตามหลักสายโลหิต

(2)คนเชื้อชาติไทยที่เสียสัญชาติไทยเข้าไปอยู่ในเกาะกงหลังจากเสียเกาะกง

บุคคลที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติไทย ซึ่งไม่ได้เกิดและอาศัยอยู่ในเกาะกง แต่ได้เสียสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติกัมพูชา หรือโดยการสมรส และได้เข้าไปอยู่ในเกาะกงตั้งแต่ปี 2498 รวมถึงบุตรของบุคคลเหล่านี้ด้วย บุคคลเหล่านี้หากต้องการได้สัญชาติไทย ก็ต้องแปลงสัญชาติเป็นไทย หรือได้สัญชาติไทยโดยการสมรส

(3)คนเชื้อชาติไทยที่ขาดหลักฐานในการแสดงว่าเป็นบุคคลสัญชาติไทย เข้าไปอยู่ในเกาะกงหลังจากเสียเกาะกงแล้ว

เป็นบุคคลสัญชาติไทยแต่ขาดหลักฐานในการแสดงว่าเป็นบุคคลสัญชาติไทย เข้าไปอยู่ในเกาะกงหลังจากเสียเกาะกง เมื่ออพยพกลับเข้ามาในประเทศไทยจึงถูกสันนิษฐานว่าเป็นคนต่างด้าว

3.1.2.4 กรณีชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน

สภาพความรู้สัญชาติในประเทศไทยซึ่งเกิดแก่คนที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย จำพวกหนึ่ง มีสาเหตุจากการที่ไม่ปรากฏหลักฐานของบุคคลเหล่านี้ในทะเบียนราษฎรของไทยและไม่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นคนไทย ส่งผลให้ตกเป็นคนไร้สัญชาติทั้งที่ความจริงแล้วอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาโดยตลอด การที่ไม่อาจพิสูจน์สัญชาติไทยของตนเองได้ เนื่องจากการ

พิสูจน์ในกรณีนี้ต้องดำเนินการ โดยยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้แย้งสิทธิเป็นคดีมีข้อพิพาท¹⁴ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55¹⁵ ซึ่งภาระในการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้ที่ฟ้องคดี และในการพิจารณาคดีของศาลจำเป็นต้องรับฟังข้อเท็จจริง โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่คู่ความต่างอ้างเป็นพยานในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งประกอบด้วย

พยานเอกสาร ได้แก่ หลักฐานแสดงการเกิด เช่น สูติบัตร หลักฐานทางทะเบียนราษฎร เช่น ทะเบียนบ้าน หลักฐานแสดงสัญชาติของบิดามารดา บัตรประจำตัวประชาชน ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หลักฐานแสดงการสมรสของบิดามารดา หลักฐานทะเบียนทหาร และพยานหลักฐานอื่นที่ชี้ให้เห็นว่าโจทก์ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้เกิดในประเทศไทย หรือมีสัญชาติไทยมาก่อน

พยานบุคคล ได้แก่ บิดามารดา ญาติพี่น้อง และบุคคลอื่นที่เห็นข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นสัญชาติไทยของโจทก์ผู้ฟ้องคดี

พยานวัตถุ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้เชื่อได้ว่าข้อกล่าวอ้างในคำฟ้องของโจทก์เป็นความจริง

หากผู้ที่เป็น โจทก์ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวไม่อาจนำพยานหลักฐานมานำสืบเพื่อพิสูจน์ให้ได้ว่าข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องเป็นความจริง ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง ผลต่อมาก็คือ ผู้ที่ฟ้องคดีดังกล่าวตกเป็นคนไร้สัญชาติเมื่อไม่อาจถือสัญชาติอื่นได้อีก ทั้งที่ความจริงแล้วเป็นผู้ที่ต้องได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตหรือหลักดินแดนแล้วแต่กรณี คนไร้สัญชาติจำพวกนี้จัดเป็นพวกคนไร้สัญชาติตามข้อเท็จจริง ซึ่งมีสถานะทางกฎหมายไม่ต่างกับคนไร้สัญชาติตามกฎหมาย

คนไร้สัญชาติที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีสาเหตุการไร้สัญชาติจากสภาพของกลุ่มชนในประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มชนพื้นเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มบุคคลที่ไร้รากเหง้า

3.1.2.4.1 กลุ่มชนพื้นเมือง

ในอาณาเขตประเทศไทยมีชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยมาตั้งแต่เดิม เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายสัญชาติแล้วบุคคลเหล่านี้ ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด โดยไม่

¹⁴ วิลาวรรณ ปิตาวรานนท์, ร.ต.อ.หญิง, การพิสูจน์สัญชาติไทยของบุคคลธรรมดา, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, หน้า 71.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

“เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”

คำนึงถึงว่าจะมีชาติพันธุ์เดียวกันกับชนกลุ่มใหญ่ในประเทศไทยหรือไม่ แต่ความจริงที่เกิดขึ้น ยังพบว่า มีชนพื้นเมืองในหลายพื้นที่ที่เป็นคนไร้สัญชาติ อันมีสาเหตุมาจากการที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่ออกโดยหน่วยงานราชการไทย ทั้งที่ความจริงแล้วบุคคลเหล่านี้ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

กลุ่มชนพื้นเมืองที่ยังขาดเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลหรือมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่บกพร่องในหลายพื้นที่ที่เกยห่างไกลความเจริญในอดีต และห่างไกลจากการจัดการทะเบียนราษฎรของหน่วยราชการไทย กลุ่มชนพื้นเมืองจำพวกนี้ ได้แก่

-กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สูงของประเทศไทย เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ชาวเขา” หรือ “ชาวไทยภูเขา” ต่อมาในช่วงหลัง ทางราชการไทยเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “บุคคลบนพื้นที่สูง”

“บุคคลบนพื้นที่สูง”¹⁶ หมายถึง ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง โดยตามคำนิยามของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ.2540 ดังนี้

“พื้นที่สูง” หมายความว่า พื้นที่ที่เป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หรือเป็นที่ตั้งบ้านเรือนและที่ทำกินที่มีความลาดชัน โดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 35 หรือมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตร ขึ้นไป ในจังหวัดต่าง ๆ 20 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา น่าน ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก เพชรบูรณ์ เลย พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี

“ประชากรบนพื้นที่สูง” หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงซึ่งเป็นชาวเขาและกลุ่มคนอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลไม่ได้มีนโยบาย หรือมาตรการนโยบายดูแลดำเนินการเป็นการเฉพาะ ชาวเขาในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก.ชาวเขาดั้งเดิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่บนแผ่นดินไทย เช่น เผ่าตองเหลือง (มลาบรี) หรือเผ่าตองเหลือง อาศัยอยู่ในจังหวัดแพร่ และน่าน

ข.ชาวเขาที่มีได้เกิดในประเทศไทย แต่อพยพมาจากนอกประเทศ

ทางราชการได้มีการสำรวจชาวเขารั้งแรกเมื่อปี 2512 โดยได้มอบเหรียญชาวเขาไว้ให้ ต่อมามีการสำรวจอีกหลายครั้ง เช่น ปี 2528 – 2531 มีการสำรวจโครงการ “สิงห์ภูเขา” (แต่ไม่

¹⁶ การปกครอง , กรม. คู่มือปฏิบัติงาน เล่ม 2 : รับผิดชอบรัฐมนตรี หนังสือสั่งการ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานะตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อาสาธาภิบาลดินแดน. 2548). หน้า 40 .

มีการออกบัตรประจำตัวให้) ปี 2533 – 2534 มีการสำรวจจดทะเบียนประวัติบุคคลบนพื้นที่สูงและออกบัตรประจำตัว (สีฟ้า)¹⁷

-บุคคลที่อาศัยอยู่บริเวณชายทะเล เช่น ชาวเลบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์

-บุคคลที่อาศัยในบริเวณพื้นที่ป่าตามแนวเขตชายแดน ซึ่งการปักปันเส้นเขตแดน

ยังไม่แล้วเสร็จ

3.1.2.4.2 กลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์มิใช่เป็นคนกลุ่มใหญ่ในประเทศ จึงถูกเรียกว่า "ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" กลุ่มชาติพันธุ์หลายเผ่าพันธุ์มีข้อเท็จจริงที่เป็น "กลุ่มชนพื้นเมือง" ด้วย เป็นผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแต่เดิมมีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นคนไร้สัญชาติ ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจาก การที่คนเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล การไร้ความรู้ความเข้าใจระบบการทะเบียนราษฎรของทางราชการ ความเกลียดชังทางชาติพันธุ์ การขาดเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลหรือมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลที่บกพร่อง

ความแตกต่างประการหนึ่ง ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีใช้ชนพื้นเมืองกับชนพื้นเมือง คือ กลุ่มชาติพันธุ์มีบรรพบุรุษซึ่งมิใช่คนสัญชาติไทยโดยการเกิดเมื่อพิจารณาจากหลักการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิต กลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหาความไร้สัญชาติมี 2 ประเภท คือ

(1)กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรากเหง้าจากบรรพบุรุษที่เกิดนอกประเทศไทย

(2)กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรากเหง้าจากบรรพบุรุษที่เกิดในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในปัจจุบันประกอบด้วย

-ญวนอพยพ คือ คนเวียดนามที่หลบหนีการปราบปรามของฝรั่งเศสในปี 2488 – 2489 หลบหนีจากเวียดนามและลาวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตามแนวชายแดน 13 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร หนองคาย อุบลราชธานี อุดรธานี ยโสธร สกลนคร อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู สระแก้ว ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และพัทลุงในช่วงแรกได้เข้ามาอาศัยกระจัดกระจายอยู่หลายจังหวัด

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

-อดีตทหารจีนคณะชาติ คือ ทหารกองพล 93 ของประเทศจีนในสมัยที่ประเทศจีนมีการต่อสู้กันทางด้านการเมืองระหว่างเจียง ไคเช็กกับเหมาเจ๋อตุง เมื่อเหมาเจ๋อตุงมีชัยชนะ กองพล 93 ซึ่งอยู่ทางใต้ของประเทศจีน กลับไปเกาะไต้หวันกับเจียง ไคเช็กไม่ทัน จึงหลบหนีเข้ามาอยู่ในประเทศพม่าและต่อมาได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี 2493 – 2497 โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทยในการช่วยเหลือทางราชการต่อสู้และปราบปรามจีนคอมมิวนิสต์ในหลายพื้นที่ระหว่างปี 2514 – 2518

-จีนฮ่ออพยพ คือ คนจีนและครอบครัวอดีตทหารจีนคณะชาติที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2493 – 2504 และไม่มีโอกาสกลับไปประเทศเดิม เนื่องจากเหตุผลทางการเมือง โดยอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เช่นเดียวกับทหารจีนคณะชาติ

-จีนฮ่ออิสระ คือ กลุ่มคนจีนที่อ้างว่าเป็นญาติกับอดีตทหารจีนคณะชาติหรือจีนฮ่ออพยพที่หลบหนีเข้าเมืองมาระหว่างปี 2505 – 2521 อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา

-ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา หรือ อดีต จคม.) หมายถึง พรรคคอมมิวนิสต์มลายาเก่าที่อยู่ในประเทศมาเลเซียแล้วหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยะลา นราธิวาส สงขลา ได้เข้ามามอบตัวกับทางราชการเมื่อปี 2530

-ไทยลื้อ หมายถึง คนเชื้อสายไทยที่อยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย สิบสองปันนามณฑลยูนนาน ประเทศจีน เดินทางเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 300 ปีมาแล้ว

-ลาวอพยพ หมายถึง คนลาวที่อพยพเข้ามาอยู่กบฏชาติพี่น้องของคนในประเทศไทย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศลาวเมื่อปี 2517 โดยเข้ามาอยู่อาศัยในจังหวัดหนองคาย อุบลราชธานี เลย นครพนม มุกดาหาร พะเยา อุดรดิตต์ เชียงราย น่าน

-เนปาลอพยพ หมายถึง คนเนปาลที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะนั้นเนปาลและพม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ทำให้คนเนปาลสามารถอยู่ในพม่าได้ ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นบุกยึดประเทศพม่าและเกณฑ์แรงงานซึ่งรวมทั้งคนเนปาลกลุ่มนี้ให้ขนสัมภาระเพื่อสร้างทางรถไฟเข้ามาในประเทศไทย ทำให้คนเนปาลกลุ่มนี้เข้ามาอาศัยอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เพียงแห่งเดียว

-ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า หมายถึง บุคคลหลายเชื้อชาติที่อยู่ในประเทศพม่า เช่น มอญ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ ละว้า พม่า ลาว ฯลฯ ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 เนื่องจากในประเทศพม่ามีการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ประกอบสถานะเศรษฐกิจกำลังฝืดเคือง มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง ทำให้ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่

ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ดาก แม่ฮ่องสอน ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง
 -ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า หมายถึง บุคคลเชื้อชาติต่าง ๆ จากประเทศพม่าที่
 หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย หลังจากที่กระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศลงวันที่ 9 มีนาคม 2519
 ห้ามบุคคลสัญชาติพม่าเดินทางเข้ามาในประเทศไทย กลุ่มบุคคลดังกล่าวอาศัยอยู่ใน 9 จังหวัด
 เช่นเดียวกับผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า

-ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย หมายถึง กลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตแดน
 ของประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมามีการแบ่งเขตแดนกันระหว่างไทยกับอังกฤษ ดินแดนที่อาศัย
 อยู่ตกเป็นของอังกฤษแล้วต่อมาก็ตกเป็นของพม่า บุคคลพวกนี้ยังเสียดายทรัพย์สินบ้านเรือนจึงยังไม่
 อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และมีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้าไปทำมาหากินในประเทศ
 พม่าประมาณ 40 – 50 ปี ที่ผ่านมามีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยและสภาพเศรษฐกิจของ
 พม่าฝืดเคือง กลุ่มคนไทยกลุ่มนี้จึงอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่
 ชุมพร ระนอง ดาก

-ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา เดิมจังหวัดเกาะกง (จังหวัด
 ประจัญคีรีเขต) เป็นดินแดนของประเทศไทย สมัยรัชกาลที่ 5 ดินแดนส่วนนี้ตกเป็นของฝรั่งเศส
 และต่อมาก็เป็นของกัมพูชา เมื่อกัมพูชาได้เอกราชจากฝรั่งเศส คนไทยที่อยู่ในดินแดนนี้ไม่ยอม
 กลับมาอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากเสียดายทรัพย์สินบ้านเรือนที่เคยอาศัยอยู่ ต่อมาปี 2517 กัมพูชา
 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการปราบปรามประชาชนในประเทศ คนไทยที่อาศัยอยู่ที่เกาะ
 กงจึงอพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดตราดแห่งเดียว

-ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา ในระหว่างที่ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะ
 กง กัมพูชา อพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดตราด และทางราชการถือเอาวันที่ 15 พฤศจิกายน 2520 เป็นวัน
 สุดท้ายที่จะรับผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา ปรากฏว่ามีชาวกัมพูชาที่มิใช่เป็นผู้มี
 เชื้อสายไทยร่วมอพยพเข้ามาด้วย

-แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย คือ กลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว
 กัมพูชา เดินทางเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายและมารับจ้างทำงานอยู่ในประเทศไทย ซึ่งกระจายอยู่
 ทั่วประเทศ

3.1.2.4.3 กลุ่มบุคคลที่ไร้รากเหง้า

คนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยอยู่ในสภาพเป็นคนไร้สัญชาติ แม้ตามหลัก
 กฎหมายระหว่างประเทศบุคคลย่อมตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐสมัยใหม่ เมื่อสืบสายโลหิตจาก

คนสัญชาติของรัฐนั้น หรือเกิดในดินแดนของรัฐ ตามหลักแล้วเมื่อบุคคลนำสืบและพิสูจน์ได้ว่า มีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐใดรัฐหนึ่งโดยหลักสืบสายโลหิตหรือหลักดินแดน บุคคลนั้นย่อมได้สัญชาติของรัฐ แต่หากไม่อาจพิสูจน์ได้ เช่น สูญเสียความรู้ใน “รากเหง้า” ของตน คือไม่ทราบที่มาที่ไปของตน ก็จะมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ

ปัจจุบันยังพบคนไร้สัญชาติในประเทศเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งมีต้นเหตุจากการไร้รากเหง้า บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ เด็กจรจัด หรืออดีตเด็กจรจัดที่พลัดพรากจากผู้ปกครองตั้งแต่ก่อนจำความได้ รวมทั้งเด็กที่เกิดในยุคที่การทะเบียนราษฎรยังมีความบกพร่องและไม่ทั่วถึง บุคคลในสถานการณ์ดังกล่าว ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนที่ออกโดยทางราชการเหมือนคนทั่วไป และมักถูกกล่าวหาว่า เป็นคนต่างด้าว โดยที่ตัวเองเชื่อว่าตนเป็นคนไทย เช่น เมื่อปี 2544 ชาวบ้านร่มไทยในเขตอำเภอแม่เมาะอ้างว่า เป็นคนไทย ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด แต่อำเภอแม่เมาะเชื่อว่า กลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นคนสัญชาติพม่า โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านกลุ่มนี้เกิดก่อน พ.ศ.2517 ไม่มีสูติบัตรแสดงว่าเกิดในประเทศไทย และได้ยอมรับ “บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” แล้วดำเนินการถอนชื่อชาวบ้านออกจากทะเบียนราษฎร ชาวบ้านและนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนได้แย้งว่า การดำเนินการถอนชื่อชาวบ้านออกจากทะเบียนราษฎร ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะกฎหมายสัญชาติมิได้กำหนดว่า การที่ชาวบ้านยอมรับ “บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” จะทำให้ขาดคุณสมบัติของการเป็นคนสัญชาติไทย และเป็นที่น่าตระหนกคือ ชาวบ้านในพื้นที่ชายแดนไม่อาจเข้าใจในเอกสารที่ทางราชการออกให้ ด้วยเหตุว่าชาวบ้านจำนวนมากอ่านหนังสือไม่ออก และมีชาวบ้านที่อ่านหนังสือออกได้ปฏิเสธ “บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” มาโดยตลอด

การที่ชาวบ้านถูกปฏิเสธสัญชาติไทย และมีได้มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องใด ๆ เลยกับประเทศพม่า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถานะทางบุคคลต้องตกเป็นคนไร้สัญชาติ อันสืบเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของระบบทะเบียนราษฎร ในท้องที่อำเภอแม่เมาะในยุคแรก ๆ

3.1.2.4.4 กรณีข้อบกพร่องจากการทะเบียนราษฎร

บุคคลจะได้สัญชาติของรัฐ โดยการเกิด เมื่อปรากฏว่าบุคคลนั้นมีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามองค์ประกอบที่รัฐกำหนดไว้ในกฎหมายการให้สัญชาติ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลต้องนำเสนอแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ สำหรับการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้น หลักฐานที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความมีสัญชาติไทย ก็คือ สูติบัตร และทะเบียนราษฎร เพราะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง สถานที่เกิด และบิดามารดาของผู้เกิดว่าเป็นใคร อันทำให้ได้รับสัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน และตามหลักสายโลหิต

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร เมื่อมีคนเกิดแล้วต้องมีการแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียน แต่หากไม่มีการจดทะเบียนเกี่ยวกับการเกิดแล้ว ปัญหาที่จะพบต่อไปก็คือ การไม่มีหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นสถานะของบุคคลอันเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจรับแจ้งหรือลงทะเบียนว่าเป็นคนสัญชาติไทยได้ เหตุของการไม่มีหลักฐานมาแสดงดังกล่าว อาจเกิดขึ้นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่รับแจ้งการเกิด หรือการไม่อาจแจ้งการเกิดด้วยเหตุอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ตัวตนได้ว่า ตนเองกำเนิดและเกี่ยวพันกับรัฐได้อย่างไร หรือบุคคลแสดงหลักฐานพิสูจน์ตนเองแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เชื่อ สภาพดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสถานะของบุคคล และกลายเป็นคนไร้สัญชาติ ดังเช่น กรณีชาวบ้านแม่อาขย ที่ถูกนายอำเภอแม่อาขยถอนสัญชาติ

การเกิดของเด็กแต่ละคนก่อให้เกิดผลทางกฎหมายโดยเฉพาะสถานะทางกฎหมายที่ได้รับตั้งแต่แรกเกิดได้แก่สัญชาติของเด็ก จะถือตามข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในขณะเกิด ในเรื่องสัญชาติของเด็กนั้น หลักฐานที่ใช้เป็นเอกสารในการพิสูจน์ตนเพื่อแสดงถึงสถานะทางกฎหมาย ก็คือ การจดทะเบียนราษฎร

ก่อนปี 2499 ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร โดยทางราชการจะทำการสำรวจสำมะโนประชากร จัดทำบัญชีรายชื่อคน ให้รู้ว่าใครเป็นใคร อาศัยอยู่ที่ใด ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ออกไปทำการสำรวจ จนถึงปี 2499 มีการตราพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรใช้เป็นครั้งแรก ทางราชการจัดให้มีการสำรวจและจัดทำทะเบียนราษฎร พร้อมออกเอกสารให้ไว้เป็นหลักฐาน คือ ทะเบียนบ้าน ในช่วงแรกเจ้าหน้าที่ของรัฐมีไม่เพียงพอ การแจ้งการเกิดต้องไปแจ้งกับกำนันในท้องที่ แต่ข้อความเกี่ยวกับการเกิดที่บ้านที่กไว้จะเป็นจริงและถูกต้องเพียงใด ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์ของบิดามารดาและกำนัน เมื่อออกไปสูติบัตรรับรองการเกิดของเด็กแล้ว กำนันมีหน้าที่นำต้นขั้วสูติบัตรไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของอำเภอ จึงปรากฏชื่อและรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน ทำให้เด็กที่เกิดมาอยู่ในระบบทะเบียนราษฎร

ต่อมาปี 2526 ซึ่งกรมการปกครองนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบการทะเบียนราษฎร ได้กำหนดให้มีเลขประจำตัวประชาชนแก่บุคคลผู้มีชื่อในทะเบียนบ้าน (ทะเบียนบ้านของผู้อยู่ชั่วคราว หรือ ท.ร.13 และทะเบียนบ้านผู้มีสัญชาติไทย - ผู้ได้รับอนุญาตให้อยู่อย่างถาวร หรือ ท.ร.14) ซึ่งมี 13 หลัก และกำหนดให้เด็กที่เกิดในใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2527 มีเลขประจำตัวประชาชนในสูติบัตร

เมื่อได้การประกาศใช้พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 มีการออกกฎกระทรวงและระเบียบสำนักทะเบียนกลางเพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นแนวทางเดียวกันหลายฉบับ แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหา คือ กฎกระทรวงที่กำหนดให้ บุคคลต่างด้าวไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ทำให้คนกลุ่มใหญ่ที่อยู่อาศัยชั่วคราวตามนโยบายของรัฐ ไม่ได้รับการแจ้งเกิดและ ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน ต้องรองจนกว่าจะให้มีการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติ ซึ่งแต่ละครั้งต้องรอเป็นเวลานานนับสิบปี และที่เป็นปัญหาต่อการกำหนดสถานะของบุคคล โดยทำให้ยุ่งยากและเกิดความล่าช้าก็คือการสอบสวนการออกไปรับรองสถานที่เกิด เนื่องจากสำนักทะเบียนกลางไม่ยอมมอบอำนาจที่จะให้มีการเพิ่มชื่อแล้วออกเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักให้กับผู้ที่ขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของผู้อยู่ชั่วคราว (ท.ร.13) แต่ต้องขออนุมัติจากสำนักทะเบียนกลางเสียก่อน ทำให้เกิดข้อขัดข้องเพราะผู้ที่อยู่ห่างไกล ไม่ทราบที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ต้องแจ้งการเกิดหรือในบางครั้งไปแจ้งแล้วแต่เจ้าหน้าที่ไม่รับแจ้งจึงไม่มีการแจ้งการเกิดของเด็กและไม่ปรากฏชื่อของเด็กในทะเบียนราษฎร เป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาเด็กไม่มีสถานะทางบุคคลและเอกสารทะเบียนราษฎร ซึ่งส่งผลกระทบต่อกรกล่าวอ้างการมีสัญชาติของเด็ก

นอกจากนี้การ ไม่อยู่เป็นที่ และเร่ร่อน ย้ายที่อาศัยไปเรื่อย ไม่มีที่อยู่เป็นประจำ ซึ่งการเปลี่ยนที่อยู่แต่ละครั้งก็จะไม่ได้แจ้งต่อทางราชการ การไม่ปักหลักอยู่เป็นที่ดังกล่าว เมื่อไม่ได้ติดต่อกับทางราชการเป็นระยะเวลานานก็ไม่อาจหาหลักฐานที่ยืนยันสถานะทางกฎหมายได้ และไม่อาจพิสูจน์ให้เห็นการมีสัญชาติไทยของคนเหล่านี้ได้ ตัวอย่าง เช่น ชาวเล ในบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์

3.1.2.4.5 การตีความกฎหมายสัญชาติของตุลาการ

การมีสัญชาติถือเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายสัญชาติกำหนดไว้ เมื่อบุคคลที่มีสิทธิได้รับสัญชาติถูกโต้แย้งว่าไม่อาจได้สัญชาติ ก็จะต้องมีการพิสูจน์สัญชาติอันเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมาย

การพิสูจน์สัญชาติของไทยมีกฎหมายบัญญัติให้ดำเนินการได้ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ สำหรับทางด้านตุลาการเป็นไปตามพระราชบัญญัติคนเข้า

เมือง พ.ศ.2522 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การพิสูจน์สัญชาติไทยโดยผ่านอำนาจตุลาการจึงทำได้ 2 ทาง¹⁸ คือ

(1)ดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ใช้ในกรณีที่บุคคลเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรและอ้างว่ามีสัญชาติไทย แต่เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองโต้แย้งสิทธิ

(2)ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ในกรณีถูกโต้แย้งสิทธิด้วยการถอนสัญชาติไทย หรือไม่ได้รับสัญชาติไทย

ผลของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดจะเป็นการสิ้นสุดของกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งมีผลต่อการได้สัญชาติไทยของผู้ฟ้องคดี และมีคำพิพากษาของศาลที่หลายฝ่ายไม่เห็นพ้องด้วย ได้แก่ คำพิพากษาฎีกาที่ 560/2543 วินิจฉัยว่า " ... ผู้ร้องทั้งห้าเกิดนอกราชอาณาจักรไทย จะได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ต้องเกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย บิดาตามบทกฎหมายดังกล่าวหมายถึงบิดาตามกฎหมาย มิได้หมายความว่ารวมถึงบิดาซึ่งมิได้สมรสกับมารดา ... เมื่อผู้ร้องทั้งห้าเกิดโดยมารดาผู้มีสัญชาติลาว แม้เกิดจากบิดาผู้มีสัญชาติไทยแต่มิใช่บิดาตามกฎหมาย ผู้ร้องทั้งห้าย่อมไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ..."

คำพิพากษาคดีนี้มีผู้โต้แย้งว่า ตามคำร้องอ้างว่าผู้ร้องทั้งห้าได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตจากบิดาซึ่งมีสัญชาติไทย ความเป็นบิดาจึงน่าจะถือตามความเป็นจริง เพราะเป็นการสืบสายโลหิตกันมา

เป็นไปตามหลักที่ว่าผู้มีสัญชาติอาจถ่ายทอดสัญชาติให้แก่บุตรของตน โดยไม่ต้องคำนึงว่าบิดาจะเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้การเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ในขณะที่เด็กเกิดบิดาไม่ได้สมรสกับมารดา แต่ต่อมาภายหลังบิดาได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของเด็ก หรือจดทะเบียนรับรองเด็กเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ทำให้เด็กเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547¹⁹ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา

¹⁸ วิจารณ์ พิศาลพานิช, ร.ต.อ.หญิง, การพิสูจน์สัญชาติไทยของบุคคลธรรมดา, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 77.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1547

"เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกันจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร"

1557²⁰ ให้ถือว่าเด็กเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายนับแต่ วันที่สมรสในกรณีที่ยังบิดามารดาสมรสกัน ภายหลัง วันที่จดทะเบียนรับรองเด็กเป็นบุตร หรือในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งมีนักกฎหมายไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า “เรื่องสัญชาติของบุตรเป็นคนละเรื่องกับความเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะกฎหมายสัญชาตินั้นเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐประสงค์จะให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่เกิดจากบิดามีสัญชาติไทย กล่าวคือเป็นการได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต ดังนั้น หากปรากฏว่าบุตรเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก็น่าจะ ได้รับสัญชาติไทยของบิดามาตั้งแต่แรกเกิดมิใช่วันที่ความเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายได้เกิดขึ้น”²¹

คำวินิจฉัยของศาลดังกล่าว ทำให้เด็กไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด และหากเด็กไม่อาจได้สัญชาติตามมารดาหรือสัญชาติอื่นใดแล้ว จะส่งผลกระทบต่อเด็กให้เป็นคนไร้สัญชาติอย่างไรก็ดีในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับตีความในเรื่องบิดาของศาลดังกล่าว ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 ตามมาตรา 7 วรรคสอง และบทบัญญัติมาตรา 1557 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²² ให้มีผลเป็นไปตามที่มีการโต้แย้งทุกท้วง

3.2 การจัดการกับปัญหาการไร้สัญชาติตามกฎหมายสัญชาติของไทยปัจจุบัน

เมื่อปี 2551 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสัญชาติอีกครั้งหนึ่งตาม

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1557

“การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 มีผล

(1) นับแต่วันสมรส ในกรณีที่บิดามารดาสมรสกันภายหลัง

(2) นับแต่วันจดทะเบียนในกรณีที่บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร

(3) นับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรแต่ทั้งนี้จะเป็นเหตุเสมือนสิทธิของ

บุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษา”

²¹ ศ.ดร.ชุมพร ปัจจุสมานนท์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1557

“การเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 ให้มีผลนับแต่วันที่เกิด แต่ทั้งนี้จะเป็นเหตุเสมือนสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการ โดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่เด็กเกิดจนถึงเวลาที่บิดามารดาได้สมรสกันหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรไม่ได้”

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 การแก้ไขกฎหมายสัญชาติในครั้งนี้ ทำให้หลักกฎหมายสัญชาติของไทยเป็น ดังนี้

3.2.1 หลักกฎหมายสัญชาติของไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

(1) การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

กฎหมายสัญชาติของไทยยอมรับหลักการ ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตและหลักดินแดน

(1.1) การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตตามบทบัญญัติมาตรา 7 (1) , วรรคสอง

“มาตรา 7(1) ผู้เกิด โดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร”

“มาตรา 7 วรรคสอง คำว่าบิดาตาม (1) ให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม”

บทบัญญัติมาตรา 7 (1) เป็นการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันของการได้รับสัญชาติโดยการสืบสายโลหิตจากบิดาและมารดา ส่วนมาตรา 7 วรรคสอง แสดงให้เห็นถึงการยอมรับหลักการสืบสายโลหิตอย่างแท้จริง กล่าวคือ แม้จะมีใช่เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายก็ให้สัญชาติแก่บุตรได้เพราะถือว่าเป็นบิดาตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรที่เกิดนอกราชอาณาจักร โดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่มารดาเป็นคนต่างด้าวซึ่งบิดามีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นบิดาและบุตรกันยอมได้สัญชาติไทยตามมาตรานี้ โดยมีผลย้อนหลังนับแต่วันที่บุคคลนั้นเกิด รวมทั้งมีบทบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ย้อนหลังกับบุคคลที่เกิดก่อนพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 มาตรา 21 บทบัญญัติของกฎหมายเช่นนี้เป็นการแก้ไขและป้องกันการไร้สัญชาติที่อาจเกิดขึ้นจากการตีความของตุลาการดังกล่าวข้างต้น

(1.2) การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามบทบัญญัติมาตรา 7 (2)

โดยมีข้อจำกัดตามมาตรา 7 ทวิ , 8

“มาตรา 7 (2) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง”

“มาตรา 7 ทวิ ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมาย หรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

(1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

(2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

(3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ... “

“มาตรา 8 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น

(1) หัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางทูต

(2) หัวหน้าคณะผู้แทนทางกงสุลหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางกงสุล

(3) พนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ

(4) คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะหรือคนใช้ซึ่งเดินทางจากต่างประเทศมาอยู่กับบุคคลใน (1)(2) หรือ (3)”

เป็นการให้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน โดยมีข้อจำกัดของการได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ และไม่ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่มีข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 8 แสดงว่าไทยยอมรับหลักการเรื่องการปลอดจากการบังคับใช้กฎหมายสัญชาติแก่คณะผู้แทนทางการทูต กงสุล และผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ²³

(2) การให้สัญชาติไทยแก่หญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับคนสัญชาติไทย ด้วยการยื่นคำขอตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามมาตรา 9

²³ ชุมพร ปิจจุสานนท์, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล สัญชาติ เล่ม 1, หน้า 91.

บทบัญญัติมาตรานี้มีข้อความที่เป็นการช่วยลดการไร้สัญชาติได้บางส่วน ในกรณี
ที่หญิงต่างด้าวที่สมรสกับกันคนสัญชาติไทยนั้นเป็นคนไร้สัญชาติ หญิงต่างด้าวที่เป็นคนไร้สัญชาติ
อาจใช้ช่องทางตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ร้องขอถือสัญชาติไทยตามสามัตว์รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย

(3) การยอมรับหลักการแปลงสัญชาติเป็นสัญชาติไทย

กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอแปลงสัญชาติไว้ตามมาตรา 10 โดยมีข้อยกเว้น
คุณสมบัติบางประการแก่บุคคลบางจำพวกตามมาตรา 11 และให้มีการแปลงสัญชาติให้แก่บุคคล
อื่นได้ในกรณีบิดามารดาแปลงสัญชาติให้แก่บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามมาตรา 12 วรรคสอง
และผู้อนุบาล ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ของรัฐ ผู้รับบุตรบุญธรรม แปลงสัญชาติให้แก่คนไร้
ความสามารถ ผู้เยาว์ บุตรบุญธรรมตามลำดับตามมาตรา 12/1 ซึ่งในบทบัญญัติมาตรา 12/1 (2) และ
(3) ได้ยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) กล่าวคือไม่ต้องบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายที่บุคคลที่ขอ
แปลงสัญชาติมีสัญชาติ อันเป็นประโยชน์แก่การแก้ปัญหาบุคคลไร้สัญชาติ

(4) การเสียสัญชาติไทย อาจเกิดโดย สละสัญชาติ ถอนสัญชาติ และการเสีย สัญชาติโดยผลของกฎหมาย

การสละสัญชาติ คนสัญชาติไทยซึ่งมีสามีหรือภริยาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือ
สัญชาติของสามีหรือภริยาได้ ตามมาตรา 13 ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวใน
ขณะที่เกิดและได้สัญชาติของบิดาหรือมารดา ที่ประสงค์จะถือสัญชาติของบิดาหรือมารดาต่อไปให้
สละสัญชาติภายใน 1 ปี นับแต่วันที่มิอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ เว้นแต่ในบางสถานการณ์ห้ามมิให้
สละสัญชาติตามมาตรา 14 บุคคลที่มีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นนอกจากกรณีตามมาตรา 14 ผู้ได้
สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ ตามมาตรา 15

การถอนสัญชาติ หญิงต่างด้าวที่ได้สัญชาติไทยโดยการสมรสตามมาตรา 16 ผู้มี
สัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักร โดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวตามมาตรา 17 ผู้ได้
สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ตามมาตรา 18 ผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติตาม
มาตรา 19

การเสียสัญชาติโดยผลของกฎหมาย ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาหรือ
มารดาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของบิดาหรือมารดา ไปรับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

ตามมาตรา 21 ผู้มีสัญชาติไทยที่ได้แปลงสัญชาติเป็นคนต่างด้าวหรือสละสัญชาติไทยหรือถูกถอนสัญชาติไทย ตามมาตรา 22

(5) การกลับคืนสัญชาติไทย ชายหรือหญิงซึ่งมีสัญชาติไทยที่ได้สละสัญชาติไทยในกรณีสมรสกับคนต่างด้าวตามมาตรา 13 ซึ่งต่อมาขาดจากการสมรส ตามมาตรา 23 ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเสียสัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดาขณะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 24

(6) กำหนดให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการใช้อำนาจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายสัญชาติโดยเป็นองค์กรตามกฎหมายที่ประกอบด้วยข้าราชการจากหลายหน่วยงานและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานด้านสัญชาติเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งจะทำการใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามกฎหมายสัญชาติ มีความรอบคอบมากขึ้น ตามบทบัญญัติมาตรา 25 ถึง 29 โดยเพิ่มเติมจากเดิมที่มีเพียงคณะกรรมการพิจารณาถอนสัญชาติเท่านั้น

(7) การมีผลย้อนหลังของกฎหมายสัญชาติ

(7.1) การได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสายโลหิตตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 21

“มาตรา 21 บทบัญญัติวรรคสอง ของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้มีผลใช้บังคับกับผู้เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย”

เป็นการกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติม การให้คำนิยามคำว่า “บิดา” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 (1) ให้มีผลครอบคลุมถึงผู้เกิดในราชอาณาจักร โดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทยเนื่องจากบิดาของผู้เกิดมิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของผู้เกิด และมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดนั้นเป็นบุตร ที่เกิดก่อนพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย

บทบัญญัติมาตรานี้มีความสำคัญเพราะจะส่งผลให้บุคคลที่เกิดโดยบิดาสัญชาติไทยที่ไม่ได้สมรสกับมารดาหรือไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรตั้งแต่อดีต ได้สัญชาติโดยหลัก

สายโลหิต เป็นการยืนยันหลักการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตของบิดาตามข้อเท็จจริง และยังมีผลเป็นการลดการไร้สัญชาติที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่ได้แก่นั้น ไม่อาจได้สัญชาติอื่น

(7.2) การมีผลย้อนหลังเกี่ยวกับสถานะของผู้ไม่ได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 22

“มาตรา 22 บทบัญญัติวรรคสามของมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้มีผลใช้บังคับแก่ผู้ที่เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย”

เป็นการกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายมีผลครอบคลุมถึงผู้เกิดในราชอาณาจักรแต่ไม่ได้สัญชาติไทย ที่เกิดก่อนพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยเมื่อมีการกำหนดสถานะของบุคคลดังกล่าวตามกฎกระทรวงแล้วจะมีผลย้อนหลังด้วย จะทำให้คนที่มีฐานะผิดกฎหมายคนเข้าเมืองก็จะไม่ผิดอีกต่อไป อันอาจเป็นผลให้บุตรของบุคคลนั้นได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามมาตรา 7 (2) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลดการไร้สัญชาติได้

(7.3) การมีผลย้อนหลังอันมีผลเป็นการให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยแต่ถูกถอนสัญชาติและบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 รวมทั้งบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มาตรา 23

“มาตรา 23 บรรดาบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 ข้อ 1 และผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 ข้อ 2 รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าว ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ถ้า

บุคคลนั้นอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกัน โดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มี
 ความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคม หรือประเทศไทย ให้ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่
 พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีมีคำสั่งอันมีผลให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยแล้วก่อนวันที่
 พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้มีคุณสมบัติ
 ตามวรรคหนึ่ง ขึ้นคำขอลงรายการสัญชาติในเอกสารการทะเบียนราษฎรต่อนายทะเบียนอำเภอ
 หรือนายทะเบียนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแห่งท้องที่ ที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาใน
 ปัจจุบัน”

เป็นการให้สัญชาติไทยแก่บุคคลผู้ถูกถอนสัญชาติไทยและไม่ได้สัญชาติไทยตาม
 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515 แม้ในปัจจุบันจะมีการเลิก
 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว แต่บุคคลกลุ่มดังกล่าวก็ยังตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ วรรค
 หนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 การให้สัญชาติตามบทบัญญัติ
 มาตรานี้เป็นการให้สัญชาติไทยโดยมีเงื่อนไข ซึ่งเป็นการให้สัญชาตินับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มี
 ผลบังคับใช้ หากมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ผลของบทบัญญัติตามมาตรานี้จะเป็น
 การลดความรู้สัญชาติอันเกิดจากการไม่ได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนได้บางส่วน

เนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมายสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.
 2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาประกอบกับหมายเหตุ
 ท้ายพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวว่า “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันผู้
 เกิดในราชอาณาจักรไทยจำนวนมากซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่ไม่ได้รับสัญชาติไทย
 โดยการเกิด เนื่องจากบิดามีได้สมรสกับมารดาของผู้เกิดหรือมิได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดนั้นเป็น
 บุตร ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยสัญชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้อง
 กับหลักความเสมอภาคระหว่างชายหญิงที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรรับรองไว้ และไม่มีกลไก
 ในการถ่วงถ่วง เสนอแนะหรือให้ความเห็นประกอบการพิจารณาและการใช้อำนาจของรัฐมนตรี
 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติ อีกทั้งอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัตินี้ยังไม่สอดคล้องกับ
 สถานการณ์ปัจจุบัน สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” ทำให้เห็นวัตถุประสงค์ในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของ
 กฎหมายสัญชาติ ดังนี้

(ก) กำหนดให้การได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตนั้น ให้บิดาตามข้อเท็จจริงสามารถให้สัญชาติไทยแก่บุตรได้

(ข) ให้มีความเสมอภาคระหว่างชายกับหญิง

(ค) ให้มีองค์กรที่เรียกว่า คณะกรรมการกั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติ ทำหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการใช้อำนาจตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสัญชาติ

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสัญชาติแล้ว แสดงให้เห็นว่า ไม่ได้มีความมุ่งหมายในการลดความรู้สัญชาติที่ยังคงมีอยู่ในประเทศไทยเลย อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่นี้ ก็มีบทบัญญัติบางมาตราที่ทำให้เกิดการลดความรู้สัญชาติ

3.2.2 การลดความรู้สัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติฉบับปัจจุบัน

การลดความรู้สัญชาติ หมายถึง การให้สัญชาติแก่ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติ ทำให้คนไร้สัญชาติกลายเป็นคนมีสัญชาติ การให้สัญชาติแก่คนไร้สัญชาติอันเป็นการลดความรู้สัญชาตินี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

ก. การลดความรู้สัญชาติในขณะที่เกิด

เป็นการให้สัญชาติแก่คนไร้สัญชาติในขณะที่คนไร้สัญชาตินั้นเกิด และหากไม่ได้สัญชาติแล้วคนที่เกิดมาก็จะเป็นคนไร้สัญชาติ

ข. การลดความรู้สัญชาติภายหลังการเกิด

เป็นการให้สัญชาติแก่ผู้ที่เป็นคนไร้สัญชาติในขณะที่เกิด แล้วต่อมาในภายหลังจึงให้สัญชาติแก่คนไร้สัญชาติดังกล่าว เช่น กรณีที่คนไร้สัญชาติทำการสมรสกับคนชาติของรัฐแล้ว มีกฎหมายสัญชาติของรัฐบัญญัติให้ คนไร้สัญชาติดังกล่าวอ้างสิทธิการเป็นคู่สมรสกับคนชาติของรัฐ มาร้องขอสัญชาติจากรัฐ

พระราชบัญญัติสัญชาติฉบับปัจจุบันมีบทบัญญัติบางมาตราที่ทำให้เกิดการลดความรู้สัญชาติ ดังนี้

3.2.2.1 การลดความรู้สัญชาติโดยการเกิด

การลดความรู้สัญชาติในขณะที่เกิดตามพระราชบัญญัติสัญชาติฉบับปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

(1.1) การให้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิต

กฎหมายสัญชาติของไทยให้สัญชาติไทยแก่ผู้ที่เกิดจากบิดาหรือมารดาที่เป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าผู้นั้นจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย และยังสามารถให้ความคำว่า "บิดา" หมายความว่าบิดาตามข้อเท็จจริง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง (1) และ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติไทย พ.ศ.2508 และแก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 เป็นการให้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักสืบสายโลหิตที่สมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ยังกำหนดให้บทบัญญัติวรรคสอง ของมาตรา 7 ดังกล่าว ให้มีผลใช้บังคับกับผู้ที่เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติสัญชาติไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 มีผลบังคับใช้ด้วย การมีผลบังคับย้อนหลัง จะส่งผลให้ลดความรู้สัญชาติแก่ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทยซึ่งเกิดจากบิดาที่มีสัญชาติไทยแต่ไม่ได้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เกิด

(1.2) การให้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน

กฎหมายสัญชาติของไทยให้สัญชาติแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา 7 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง" เมื่อ "คนต่างด้าว" หมายถึง ผู้ที่มีได้มีสัญชาติไทย ตามมาตรา 4 แล้ว คนต่างด้าวจึงหมายถึงผู้ที่มีสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทย และคนไร้สัญชาติ แสดงว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยซึ่งมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวหรือคนไร้สัญชาติย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด เป็นการให้สัญชาติตามหลักดินแดน แต่มีข้อยกเว้นไม่ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง

ดังนั้นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย แม้มีบิดามารดาเป็นคนไร้สัญชาติ หากบิดามารดาไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา 7 ทวิ แล้ว ผู้นั้นย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน

นอกจากนี้ยังให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งเป็นการเฉพาะรายหรือเป็นการทั่วไปให้สัญชาติไทยแก่บุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง ตามบทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง

บทบัญญัติกฎหมายสัญชาติไทยดังกล่าว ทำให้ผู้ที่มิบิดาเป็นคนไร้สัญชาติหากเกิดในประเทศไทยแล้ว ไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา 7 ทวิ ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน อันเป็นการลดความไร้สัญชาติในขณะที่เกิด เพราะตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ผู้ที่เกิดจากบิดามารดาเป็นคนไร้สัญชาติ ย่อมเป็นคนไร้สัญชาติ ด้วยเหตุว่า คนไร้สัญชาติไม่อาจให้สัญชาติแก่บุตรได้

3.2.2.2 การลดความไร้สัญชาติภายหลังการเกิด

การลดความไร้สัญชาติภายหลังการเกิดตามกฎหมายสัญชาติไทยมี ดังนี้

(2.1) การให้สัญชาติแก่หญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย

คำว่า "หญิงต่างด้าว" ในบทบัญญัติมาตรา 9 นี้ จะหมายความรวมถึง หญิงที่เป็นคนไร้สัญชาติหรือไม่ นั้น ปรากฏจาก บันทึกข้อความ ส่วนราชการกรมการปกครอง (สำนักกิจการความมั่นคงภายใน) ที่ มท 0308.4/6442 ลงวันที่ 9 เมษายน 2550 เรื่อง หลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจการให้สัญชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตาม มาตรา 9 และมาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508²⁴ว่า "คณะทำงานพิจารณาถ่วงดุลการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ตามข้อ 1.1 ประชุมครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2550 และมีมติเห็นชอบกำหนดหลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจการให้สัญชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตาม มาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 โดยใช้แนวทางประกอบการใช้ดุลพินิจฯ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ร้อยตำรวจเอก ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์) เห็นชอบเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2545 เป็นฐานในการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจฯ กรณีขอถือสัญชาติไทยตามสามี ดังนี้

ก. ผู้ยื่นคำขอจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย และมีชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 13 หรือ ท.ร.14)

²⁴ หลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจในการให้สัญชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ร้อยตำรวจเอก ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์) เห็นชอบเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2545.

ข. ผู้ยื่นคำขอจะต้องจดทะเบียนสมรสกับชายไทยถูกต้องตามกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ ส่วนกรณีมีบุตรกับคู่สมรสซึ่งเป็นชายไทย จะต้องจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมายมาไม่น้อยกว่า 1 ปี

ค. สามีผู้ยื่นคำขอจะต้องมีอาชีพเป็นหลักฐานและมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว โดยมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน และในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอประกอบอาชีพสามารถนำรายได้ของตนไปรวมกับรายได้ของสามีเพื่อให้ถึงตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ จะต้องนำไปรับรองเงินเดือน/รายได้ และ/หรือ หลักฐานการเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมา นำมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ง. ผู้ยื่นคำขอจะต้องผ่านการตรวจสอบสถานภาพการสมรสและประวัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตาม ผนวก ก.

จ. ผู้ยื่นคำขอและคู่สมรสจะต้องไม่จดทะเบียนสมรสโดยมีเลขนัย และจะต้องผ่านการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามเจตนาารมณ์และสังเกตพฤติกรรมของคู่สมรส โดย ... "

จากระเบียบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าว ไม่ปรากฏข้อห้ามหรือไม่อนุญาตให้หญิงซึ่งเป็นคนไร้สัญชาติที่เป็นคู่สมรสของชายสัญชาติไทยขอสัญชาติไทยตามบทบัญญัติมาตรา 9 แสดงว่า เป็นการให้สัญชาติไทยแก่หญิงต่างด้าว ซึ่งหมายถึง หญิงซึ่งมีสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทย และหญิงซึ่งไม่มีสัญชาติ ที่สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย โดยการยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามสามี ตามบทบัญญัติมาตรา 9 โดยกำหนดให้เป็นอำนาจดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการให้สัญชาติ

การให้สัญชาติไทยแก่หญิงต่างด้าวที่สมรสกับผู้มีสัญชาติไทยนี้ เป็นไปตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่า บุคคลในครอบครัวเดียวกันควรมีสัญชาติเดียวกัน บทบัญญัติมาตรา 9 ทำให้หญิงซึ่งเป็นคนไร้สัญชาติและสมรสกับคนสัญชาติไทย มีโอกาสได้สัญชาติไทยโดยการยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย เป็นการได้สัญชาติไทยอันเป็นผลมาจากการสมรสกับชายไทย

(2.2) การแปลงสัญชาติ

ปรากฏจากบันทึกข้อความ ส่วนราชการกรมการปกครอง (สำนักกิจการความมั่นคงภายใน) ที่ มท 0308.4/6442 ลงวันที่ 9 เมษายน 2550 เรื่อง หลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจการให้สัญชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ว่า "คณะทำงานพิจารณากลับกรองคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามข้อ 1.1 ประชุมครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2550 และมีมติเห็นชอบกำหนดหลักเกณฑ์

ประกอบการใช้ดุลพินิจการให้สัญชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 โดยใช้แนวทางประกอบการใช้ดุลพินิจฯ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ร้อยตำรวจเอก ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์) เห็นชอบเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2545 เป็นฐานในการพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ประกอบการใช้ดุลพินิจฯ กรณีขอแปลงสัญชาติเป็นไทย²⁵ ดังนี้

ก.บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ ... “

เมื่อกระทรวงมหาดไทยกำหนดระเบียบการแปลงสัญชาติเป็นไทยไว้เช่นนี้แล้ว คนไร้สัญชาติจึงขาดคุณสมบัติในการขอแปลงสัญชาติเป็นไทย เพราะไม่มีสัญชาติเดิมที่จะเป็นเกณฑ์กำหนดว่าได้รับบรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นผลให้ไม่อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ตามมาตรา 10

แต่อย่างไรก็ดี คนไร้สัญชาติก็อาจแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ ตามบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ของรัฐขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ และผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทยขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ตามมาตรา 12/1 (2) (3) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ได้รับการแปลงสัญชาติได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1)

ดังนั้น เด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐและบุตรบุญธรรมที่เป็นคนไร้สัญชาติจึงแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ (ทั้งที่ตามปกติแล้ว ผู้แปลงสัญชาติเป็นไทยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 (1) คือ ต้องบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ แสดงว่าบุคคลที่จะแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ต้องมีสัญชาติ เพราะมีฉะนั้นแล้ว จะไม่มีกฎหมายสัญชาติของตนเพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดว่าได้รับบรรลุนิติภาวะ)

3.3 ปัญหาการไร้สัญชาติที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข

กฎหมายสัญชาติที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันไม่ได้เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาความไร้สัญชาติ แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายสัญชาติที่ใช้บังคับในปัจจุบันที่มีเนื้อหาสาระในการแก้ปัญหาการไร้สัญชาติได้บางส่วนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นเหตุให้ยังมีปัญหาที่ทำให้เกิดความไร้สัญชาติที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ดังนี้

²⁵ เรื่องเดียวกัน

(1) การให้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน ตามมาตรา 7(2) ซึ่งมีข้อยกเว้นไม่ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่คนไร้สัญชาติเท่าที่ควร หากผู้เกิดดังกล่าวไม่อาจได้สัญชาติอื่นใดเลย ก็ต้องกลายเป็นคนไร้สัญชาติ

แม้จะมีบทบัญญัติตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ที่ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้อำนาจสั่งให้สัญชาติเป็นการเฉพาะรายหรือเป็นการทั่วไปก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาความไร้สัญชาติได้ทั้งหมด เพราะไม่ได้เป็นการให้สิทธิในการให้สัญชาติไทยแก่คนไร้สัญชาติโดยตรง

นอกจากนี้ยังอาจเกิดปัญหาจากความหมายของคำว่า "ดินแดน" เนื่องจากการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน ผู้ที่จะได้สัญชาติไทยต้องเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่คำว่าในราชอาณาจักรไทยจะมีความหมายเพียงใด ปัญหาจึงมีอยู่ว่า การเกิดบนเรือที่ชักธงไทยหรือในอากาศยานที่จดทะเบียนในประเทศไทย จะถือว่าเป็นการเกิดในราชอาณาจักรไทย หรือไม่ ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายสัญชาติไทยกำหนดไว้ชัดเจน เท่าที่ผ่านมาก็อาศัยการตีความว่าการเกิดในกรณีดังกล่าวเป็นการเกิดในราชอาณาจักรไทย เป็นการตีความโดยอนุโลมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคสอง ซึ่งเป็นการกำหนดกฎหมายไว้ในการที่มีการกระทำความผิดอาญาแล้วจะถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นเหตุให้มีผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐใด แตกต่างกับในเรื่องของสัญชาติซึ่งเป็นเรื่องสิทธิของบุคคล ในทางปฏิบัติ แม้ในปัจจุบันยังไม่มีปัญหาในด้านการตีความ ก็มีได้หมายความว่า จะมีการตีความเป็นเช่นนี้ตลอดไป เพราะในภายภาคหน้าอาจจะมีการตีความเป็นอย่างอื่น อันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกรได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน และทำให้ผู้ที่เกิดกลายเป็นคนไร้สัญชาติได้

(2) ปัญหาการไร้สัญชาติจากการเสียสัญชาติไทย โดยไม่มีกฎหมายรับรองว่า จะไม่ทำให้ผู้เสียสัญชาติไทยตกเป็นคนไร้สัญชาติ

(3) ตามกฎหมายสัญชาติไทย เด็กกำพร้าไร้รากเหง้าที่พบในประเทศไทย และไม่มีเอกสารพิสูจน์ตน จะไม่ได้สัญชาติไทย อันเป็นผลให้ต้องเป็นคนไร้สัญชาติ

แม้จะมีบทบัญญัติมาตรา 12/1 (2) (3) ให้ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์และผู้รับบุตรบุญธรรม เป็นผู้ดำเนินการแปลงสัญชาติเป็นไทยให้เด็กกำพร้าก็ตาม บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว

เป็นการให้สิทธิแก่ผู้อื่นในการแปลงสัญชาติให้แก่เด็กกำพร้า มิใช่เป็นสิทธิในการมีสัญชาติไทย
ของเด็กกำพร้าแต่อย่างใด

(4) ปัญหาสัญชาติของบุคคลที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่มีการโอนหรือรับโอนดินแดน